

12 RÖPIRAT.

Budapest 1883. február 15.

III. évfolyam

V. füzet.

A helyzethez.

A kecskeméti antisemita tüntetés, a tapolczai kérvény tárgyalása, s ezek folyamányául a függetlenségi pártban kitört válság uralják a belpolitikai helyzetet, és remélhetőleg a hazai belpolitikai viszonyok alakulására huzamosb időre határozólag fognak kihatni.

A január 21-kén Kecskemétre lerándult antisemita képviselőknek szívélyes, tüntető fogadtatása a magyar Alföld egyik legnagyobb városában elvette lelki nyugalmát sok t. honatyának, a kiknek lelkiismeretét méltán furdalja a képviselőházban folytatott filosemitáskodásuk. Borzalommal gondolnak a jövő évi választásokra, a mikor majd számon fogják őket kérni a t. választók. Mert hát a jövő évi képviselőválasztásoknál nem annyira az lesz a kérdés, ki kormánypárti s ki mérsékelt vagy szélső ellenzéki, hanem hogy ki a zsidóbarát s ki nem az, zsidópárti vagy magyarpárti-e a képviselőjelölt?

A tapolczai kérvénynek négy napon át, megszakítással történt tárgyalása s a kedélyeknek ez ügygyei egy egész hétig való feszültségben tartása megtermetté gyümöcseit: a függetlenségi párt zsidóbarát része belátta, hogy állása tarthatatlan, s rávetette magát a politikai experimentációkra. Bizton hisszük, hogy experimentációik csúfos kudarczot fognak vallani, mert hát antiszemita választóközönségük mellett filozemita politikát csinálni akarni: ahhoz valóban nagyfokú politikai kiskorúság kell.

A legnagyobb mérvű zsidó vita ezúttal folyt le; ily behatóan, minden oldalról megvilágítva a zsidókérdés eddig még nem lett. A filozemita képviselők (tán az egy Jókai kivételével) elhagyták a merev negáció álláspontját, s a zsidóság körében várt „reformok” szalmaszálába kapaszkodtak. Rövid idő múlva ez az argumentum is kiesik kezükből: a zsidóság n e m fog reformálódni, mert nem akar s nem tud reformálódni. A zsidóság nem reformképes elem. A legkö-

zelebbi zsidóvitánál tehát már a „reformok” atout-ját se fogják ki játszhatni az antiszemiták ellen.

Szerencsés gondolat volt, az uzsoráról és a korcsmai hitel megszorításáról szóló törvényjavaslatot a tapolczai kérvény tárgyalásának megszakítási ideje közben felvenni s így azt mintegy keresztűzbe fogni. Mert hát ugyan mi más az uzsorakérdés mint zsidókérdés?

Öröm volt látni, hogy az uzsoratörvényjavaslat tárgyalásánál éppen olyanok vitték a vezérszerepet, a kik különben égre földre esküdni szoktak, hogy ők nem antiszemiták. De hát itt nem kellett a zsidót megnevezni s a hatalmas zsidóságot megbántani, s mégis otthon a t. választók előtt lehet vele parádirózni, hogy ők a népet a zsidó fosztogatások ellenében védelembe vették.

Sőt a t. honatyák egyszerre olyan reakzionáriusokká lettek, hogy még a legnagyobb rész zsidóbarát képviselők által benyújtott azon indítványt is, hogy a váltóképesség megszorítása fölött a kormány tegyen tanulmányokat, — hozsannával fogadták. Még, mirabile dictu, Helfy Ignác is a váltóképesség megszorítása mellett kardoskodott.

S itt ismét kérdjük: a váltóképesség megszorítása nem-e ismét zsidókérdés?

Kérdjük: létrejött volna-e uzsoratörvényünk és a korcsmahitelt megszorító törvényünk, ha mi antiszemiták Jericho falait már évek óta nem ostromoljuk?

Bizony, bizony, ha egyéb hasznot nem tett volna is az országnak, e z t az érdemet az antisemitizmustól nem fogja eldisputálhatni senki.

így lesz majd többi követeléseinkkel is. — Csak türelem uraim!

A tapolczai kérvény tárgyalása a képviselőházban.

Január 22-ki ülés. (Első nap.)

Berzeviczy Albert kérvényi bizottsági előadó felolvassa e bizottság véleményét, a mely így szól:

„Ezen kérvény tekintettel a keresztények és izraeliták közti polgári házasságra vonatkozó részére, az e tárgyban benyújtott törvényjavaslat tárgyalására hivatott igazságügyi bizottságnak adatik ki. Egyéb részeit a kérelemnek a ház figyelembe vehetőnek nem találja, s e felől a kérvényezőket a házszabályok 186. §-a értelmében értesíti.”

Ezután egy rövid, színtelen filozemita beszéddel ajánlja a bizottság véleményét elfogadásra.

I s t ó c z y G y ő z ő : T. ház! (Halljuk! Halljuk!) Miután én múlt évi február 18-kán, a vasvári alesperesi kerület lelkészei részéről, az 1867. évi 17. t. cikk revíziója érdemében beadott kérvény tárgyalása alkalmával, indokaimat a revízió szükségessége iránt már bőven kifejtettem: ezúttal rövid lehetek annyival is inkább, mert most nemcsak egyedül magam leszek, aki a vita folyama alatt az antisemitikus álláspontot védelmezem.

Ugyanazért ezúttal csak néhány új szempont kiemelésére szorítkozom, a mely új szempontok a zsidókérdésnek a legújabb idők fejleményei folytán előállt jelenlegi fázisából és a közhangulat jelen állásából önként folynak.

Az antisemitikus áramlat által mindjobban szorongatott, de annak álláspontjára lépni különböző indokokból még sem merő politikusaink között legújabban az a szólam járja, hogy a zsidókérdés nem politikai, hanem társadalmi kérdés; következőleg szerintük azzal az országgyűlési képviselők mint ilyenek, s így a törvényhozás és a kormány sincsenek se hivatva, se kötelezve foglalkozni.

Ezen felfogással aztán ezen politikusok kettős czélt akarnak elérni. Először: a zsidókérdés létezését ezzel az okoskodással elvileg elismervén, *ezzel hízelegni* akarnak választóiknak és az antisemita érzelmű nagy közönségnek. Másodsor, teoriájuk szerint a zsidókérdés nem tartozván a törvényhozás elé, itt a házban a zsidók nagy öröme és tetszésére a zsidókérdés fölött kényelmesen hallgathatnak, és esetleg az antisemita képviselők beszédeit „derültség”-gel is kísérik a nélkül, hogy ezen kellemes passiv magatartásuk fogantyút szolgáltatathatna otthon a t. választóknak arra, hogy őket számon kérhessék.

Az ilyen, ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes-féle *elvet valló* politikusoknak okoskodása tehát arra megy ki, hogy van bizony zsidókérdés, a zsidóság okozta bajok bizony nagymérvűek s évről évre súlyosabbak lesznek; de azért mi, a hon atyái, nem vagyunk hivatva arra, hogy ezeken a bajokon segítsünk. Segítsen a társadalom, a nép, kiki önmagán: *Sauve qui peut!* Azaz hogy: meneküljön a ki tud!

Tudományos szempontból tekintve a dolgot, ez a felfogás visszhangja a szerencsére már legazdálkodott manchesteri politikai teoriának, a melyet a 70-es évek alatt a zsidók nálunk úgy mint egész Közép-Európában oly nagy virtuozitással kezeltek. Ezen ferde manchesteri teoria szerint az állam és a társadalom két, egymástól szigorúan elválasztott fogalom: a társadalmi erők szabad működését az állam nem lévén hivatva korlátozni.

Ezen manchesteri theória uralma alatt aztán a társadalmi erők hatalmasan működtek is minden korlátozás nélkül úgyannyira, mikép 10-15 év alatt oda jutottunk, hogy az országot a zsidóság által letiport magyar társadalom részére formálisan újból visszahódítanunk kell,

De hát a zsidókérdés ma már nem is annyira társadalmi kérdés, mint inkább politikai és pedig ez idő szerint a legfontosabb politikai kérdés, mert az ma már a hatalom kérdése, s ekkép van formulázva: a magyar vagy a zsidó elem legyen-e uralkodó ebben az országban?

1848 előtt, sőt még az 1867. évi XVII. t. ez. meghozatala előtt is lehetett azt még pusztán társadalmi kérdésnek tekinteni, és pedig azon okból, mert az a feltevés általánosan el volt terjedve, hogy ha a jogegyenlőség elve a zsidóságra is kiterjesztetik, ez be fog olvadni a mi társadalmunkba.

Ma már azonban, úgy hiszem, ez az illúzió végleg eltűnt; mert hisz saját szemünkkel látjuk, hogy az emanczipáció óta a zsidóság nemcsak hogy nem mutat semmi hajlandóságot a beolvadásra, de sőt separatismusa csak nőtt azon hatalommal, a melyet évről évre mind nagyobb mérvben biztosítani tudott magának.

Ne mondja azt nekem senki, hogy hisz a magyarosodás terén nagyot haladtak a zsidók, s ez már egy nevezetes lépés a beolvadásra. Föltéve még azt is, hogy, ha valaki valamely nyelvet elsajátít magának, ezzel már eo ipso az azon nyelvű nemzet tagjává is válik, a mi pedig nyilvánvaló absurdum, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azon történelmi tényt, hogy a zsidóságnál a nyelv absolute nem határoz, mert neki soha sem volt eredeti nemzeti nyelve. Egyiptomban az egyiptomi nyelvet beszélték, Kánaánban felvették a meghódított kanaániták nyelvét, a mely a mai értelemben vett u. n. zsidó nyelv; Babylonban aztán ezt a nyelvet is elfelejtették, s felvették a chald nyelvet; Spanyolországban lettek spanyol nyelvűek, Közép- és Kelet-Európában német nyelvűek, stb., de azért se egyiptomiak, se kanaániták, se babyloniak, se spanyolok, se németek nem lettek belőlük, hanem maradtak ez vagy ama nyelvet rontó zsidók. (Nagy derűtség.) S ugyanazért, még ha a Magyarországon lakó valamennyi zsidó kizárólag magyarul beszélne is, azért ők nem lennének magyarok, hanem csak magyarul beszélő zsidók.

Nemcsak hogy semmi haladás nincs 1867 óta a beolvadás tekintetében, de ellenkezőleg nagy visszaesés konstatálható. 1867 előtt, s még inkább 1848 előtt legalább a kikeresztelkedett zsidók fentartás nélkül egy szív egy lélek voltak társadalmunkkal, főleg azon okból, mert a zsidóság az ily u. n. mesummodimokat kiátkozta, kitagadta, s viszont ezért a kikeresztelkedett zsidók is megtagadták fajrokonaitak.

Ma már azonban egészen másképp áll a dolog. A zsidóság valóságos hatalmat képezvén, a mely hatalomnak tovább terjeszkedésére szövetségesekre van szüksége: egy részről a zsidóság örül, ha kikeresztelkedett zsidók neki oly körökben is előkészítik a tért, a mely körökbe zsidó vallású zsidóknak még hozzáférhetésük nincsen, s azért a kikeresztelkedetteket a zsidóság még mindig a kaszt tagjainak tekinti; másrészről pedig a kikeresztelkedett zsidók közül legtöbben, látva fajuk hatalmát, opportunusabbnak tartják, mint a zsidóság úttörő pionírjai szerepelni. Sőt még, mi több, azt a sajnos tapasztalást is tesszük, hogy még sokan olyanok is, a kiknek a 2-ik vagy 3-ik generációban valamelyik apai vagy anyai őse zsidó volt, ma már sok esetben nem a magyar, hanem a zsidó családi tradíciókat tekintik mérvadókul hozzátartozóságuk meghatározásánál, s eszerint cselekesznek, lévén inkább zsidó mint magyar érzelműek.

Ugyanez a tapasztalás a zsidókkal sógorságba jutott magyarokkal. (Az előforduló kivételek csak a szabályt erősítik meg.) Az ily családi összeköttetés folytán rendszerint nem a zsidó lesz magyarrá, hanem a magyar lesz zsidóvá.

A zsidóság a legeslegconstansabb fehér emberfaj, s valamint annak fizikai typusát rendszerint bármily gyakori keresztezés se tudja generációkon át se átváltoztatni: úgy a zsidó szellem is dominálni szokott az utódokban.

Hogy ezen physiologiai és psychologiai igazságokkal szemben mi hasznot húzna a magyar nemzet a zsidókkal a polgári házasság útján való összekeveredésből: igen könnyű megmagyarázni.

A dolgok ily állásban a zsidóságnak mindinkább való elhatalmasodása mellett, egy új uralkodó kaszt, egy új arisztokracia fejlődik ki, a mely az állami és a társadalmi hatalmat napról-napra mindnagyobb mérvekben ragadja magához, s ez az új arisztokracia, ez az új uralkodó kaszt áll a zsidókból és a zsidókkal rokonságban álló magyarokból.

Mindazoknak pedig közülünk, a kik nem lehetünk oly szerencsések a zsidó rokonságba vagy sógorságba keveredni: az elnyomatás, a szolgálai szerep van fentartva.

Már pedig a most definiált uralkodó kaszttal való rokonságba vagy sógorságba keveredés lehetséges lehet ugyan egyesekre nézve; népünk nagy zöme azonban ezt az assimilációt természeti ösztönénél fogva perhorreskálja; de a zsidó exkluzivitás mellett ez reá nézve lehetetlen is, mert a legtöbb zsidó a nem-zsidót a Talmud értelmében állatnak tekintvén, (Hosszas derűtség) hogyan alázná meg magát annyira, hogy állattal rokoni összeköttetésbe keveredjék? (Derűtség.)

Az a jövő tehát, a mely ily ügyállás mellett a keresztény-magyar társadalomra vár, valóban igen komor; s én csak szerencsét kívánhatok magamnak ahhoz, hogy ennek a veszélynek a felismerése ma már nem többé „Istóczy rögeszméje”, se nem pusztá „Istóczyzmus”, a mint még csak pár évvel ezelőtt is viccelődtek a zsidó és zsidóbarát lapok, hanem ez a felismerés a keresztény-magyar nép minden rétegének, minden osztályának öntudatában élő szilárd, megdönthetlen meggyőződésé vált.

Ezt a komor jövőt, ezeket a fenyegető veszélyeket a magyar nemzetről elhárítani tehát ez idő szerint legsürgősebb, legfontosabb feladatunk.

De hát kinek a teendője ezen veszélyek elhárítása? A társadalomé? Azé is, és ha társadalmunk elég rugékonysággal, elég ellentállási képességgel bírna a zsidósággal szemben, – megoldhatná a zsidókérdést maga a társadalom is.

De társadalmunk, sajnos, ma már elvesztette ellentállási képességét az elhatalmasodott zsidósággal szemben. Mint egy lidércz nehezedik az társadalmunkra, lenyűgözve tartva annak szabad működését, sőt még a szabad vélemény-nyilvánítást is elfojtva terrorizmusával, úgy, hogy különben is atomokra oszolt társadalmunk nem képes többé egyesületi utón tömörülve ellentállási akciót kifejteni.

Nem marad tehát más hátra, mint hogy a nemzeti érdekek hivatott öre, a törvényhozás vegye kezébe a zsidókérdés megoldását, szóval: a zsidókérdés mint politikai kérdés tekintessék és oldassék meg.

A magyar nemzet 1867-ben nyerte vissza állami önállóságát és szabad önrendelkezési jogát. (Ellenmondás a szélső balon.) Ugyancsak 1867-ben nyerte el a zsidó nép is a teljes polgári és politikai egyenjogúságot, a magyar nemzet a zsidó néppel megosztva mindazon jogokat, melyeket 1848 és 1849-ben fiai százezreinek vére és vagyona feláldozá-

sával karddal a kezében, a passiv ellentállás hosszú 17 éve alatt pedig életérdekei kockáztatásának árán vívta ki magának.

És az elvben egyenlő jogok alapján megindult a verseny a két leg-hatalmasabb politikai elem: a magyar és a zsidó elem között.

E versenyben, az 1867-től napjainkig terjedő 16 év alatt máris a zsidó népet tekinthetjük győztesnek.

Hogy miért lett a győztes a számra nézve sokkal csekélyebb zsidó elem? annak igen egyszerű a magyarázata. Azért, mert míg mi magyarok széthúzó, örökös tusákban álló pártokra oszlottak vagyunk, a zsidóság mint egy tömör phalanx nyomul előre, s mint egy hatalmas ék mind mélyebben hatolt bele állami és társadalmi szervezetünk mind tágabbá való réseibe.

S így történt aztán, hogy ma már úgy a hatóságok előtt, mint a törvényhozás előtt, ha zsidó érdek magyar érdekbe ütközik, rendszerint a magyar érdek húzza a rövidebbet, (Mozgás) és a zsidó érdek érvényesül. És hát valamely nemzet souverainitásának nem az-e a kritériuma, hogy ama nemzet érdeke minden más érdekekkel szemben érvényesüljön? Melyik elem a souverain tehát tényleg ma Magyarországon? Mi magyarok ma már csak névleg vagyunk souverain nép, a tényleges souverain nép, magyar firma alatt, a z s i d ó nép.

S a magyar sajtónak a zsidó hirdetések által hizlalt része (Derült-ség.) csakugyan már annyira beleélte magát ebbe a kényszer-helyzetbe, hogy még a magyar nemzet testamentumát is szívesen megcsinálná, s általános örökösül a zsidóságot nevezné ki, egy feltétel alatt, és ez a föltétel az, hogy legyen ez a zsidóság m a g y a r u l b e s z é l ő zsidóság, hogy a praenumerációk azután se fogyjanak meg. (Mozgás.)

Mi magyarok tehát tényleg ismét meghódított néppé lettünk; nem ugyan fegyverrel, hanem raffineriával meghódítva, a zsidóság kezébe összefutó érdekszálaknak bilincsekké forrasztása útján, a sajtó és a pénz-hatalom által.

És mindazon tényezők, a melyeknek kezeibe van letéve a nemzet jóléte és jövője, lerakták a fegyvert a győzelmes ellenség előtt; lerakta a fegyvert – egy-két lap kivételével – a sajtó, lerakta a fegyvert a törvényhozás s a kormány.

S ma, ha az eltiport magyar érdek kopogtat a magyar képviselő-ház ajtaján, a mely magyar képviselőház tagjait a magyar nép bizalma küldötte ide a nemzeti érdekek megóvására: ma a magyar nemzeti érdekeknek a zsidó uralommal szemben érvényt szerezni akaró képviselők szava itt a házban süket fülekre talál, a legtöbb esetben nevetgélés rája a válasz, a hon atyáinak határozata pedig hol az, hogy a ház intézkedésnek szükségét nem látja, hol pedig az, hogy a kérelem figyelmen kívül hagyatik, amint a t. ház túlnyomó többségének megállapodását ekkép előkészíteni s védelmezni a t. kérvényi bizottsági előadó úrnak szomorú feladata szokott lenni.

A magyar nemzet százados elnyomatás után lerázta a nyakáról a török igát; a magyar nemzet széttörte az osztrák abszolutizmus százados békéit, s ez abszolutizmust épen akkor rázta le végkép a nyakáról, a mikor az Magyarországon végleg megszilárdultnak hitte magát.

S most a magyar nemzet a zsidó iga alá hajtaná fejét? – a mely valamennyi eddigi ellenségünk igája közt a legmegalázóbb, a legszége-

letesebb, de egyszersmind a legveszedelmesebb is, mert míg a török és az osztrák uralom csak államiságunkat semmisítette meg egy időre, társadalmunkat azonban meglehetősen épen hagyta, addig a zsidó uralom államunk fenntartó tényezőjét, a magyar társadalmat is végpusztulással fenyegeti.

A magyar nemzet nem fog fejet hajtani a zsidóuralom előtt sem, daczára annak, hogy egyes holdvilági politikusok ezt a meghódolást humanus és felvilágosult dolognak, az az alóli szabadulást pedig reakcionárius dolognak tartják.

A felébredés a hoszú lethargiából már megtörtént; csak rövid idő kérdése már, hogy a törvényhozásnak e kérdés végleges megoldásával foglalkoznia kell.

Minél jobban tagadtatik e házban a zsidókérdés létezése: annál hangosabban fogja követelni a közvélemény az intézkedést; minél többször visszautasítatnak, és minél merevebben itt a házban követeléseink, annál szélesebb körök sorakoznak zászlónk alá!

Hogy miből áll a zsidókérdés végleges megoldása, azt majd megérleli az idő.

Annyi azonban máris bizonyos, hogy e végmegoldás nem fog a zsidóságnak, egész összességében való beolvasztása útján történni, először azért, mert a zsidóság nem reformképes; másodszer azért, mert a zsidóság, eredetétől fogva még soha sem olvadt bele egyetlenegy más népbe sem, mivel különben többi ősnép-társaival együtt már rég le kellett volna tűnnie a történelem színpadáról.

A végmegoldásra az első lépés a status quo ante visszaállítása, vagyis az emancipáció visszavétele, (Ellenmondások) illetőleg revíziója, a mely emancipáció, a mint a tapasztalás mutatja, tökéletes fiaskót vallott.

Csakis ezen az utón nyeri ismét vissza a magyar nemzet azon, őt elévülhetlen történelmi jogainál fogva megillető hatalmi túlsúlyt, a melyet a zsidóság 1867 óta kicsavart kezeiből, s a mely ismét visszanyert hatalmi túlsúly fogja egyedül képessé tenni a nemzetet, a zsidókérdés végleges, radikális megoldására.

Ugyanazért a tapolczai kerületi választók kérvényének értelmében a következő határozati javaslatot van szerencsém a t. ház elé terjeszteni:

R a k o v s z k y I s t v á n jegyző (olvassa az Istóczy Győző által benyújtott határozati javaslatot.) Határozati javaslat. Beadják: Istóczy Győző, Ónody Géza, Széll György, Szentiványi Árpád, Szalay Imre, Lázár Lajos, Simonyi Iván, Meszlényi Lajos, Szerémi Odescalchi Arthur. A ház kijelenti, hogy az 1867. XVII. t. ez. revízióját szükségesnek tartja, és felhívja a kormányt ennek megfelelő törvényjavaslat előterjesztésére."

J a n u á r 23-ki ülés. (Második nap.)

M o c s á r y L a j o s: A zsidókérdésben a törvényhozás nincs hivatva intézkedéseket tenni. Be kell hozni a polgári házasságot; ez döntendő majd le a válaszfalat zsidók és keresztények között. (Tessék hát jó példával előljárni, ha annyira összeolvadni akar a zsidókkal.) A keresztények, tanuljanak a zsidóktól kitartó munkásságot, törhetlen szívósságot. A baj az emancipáció előtt is meg volt;

és *most Istóczy* ugyanazon állapot visszahozatalától várja a veszély elhárítását.

Istóczy Győző: Ez csak az első lépés lenne!

Mocsáry Lajos: A tapolczaiak kérvényében a legsötétebb reakciót látja, (A ki milyen szemüvegen néz, olyan színben látja a világot.) azt a leghatározottabban visszautasítja és kárhoztatja. Teszi pedig ezt a függetlenségi párt nevében és megbízásából is Elfogadja a kérvényi bizottság véleményét. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

Irányi Dániel: Nem kétkedik abban, hogy a kérvényt óriás többség fogja elvetni. Az 1867. 17. t. ez. sok százados szenvedéseknek az ára, (Zaj a szélső baloldalon. Szónok visszafordul, az utána következő pad másik végére ült Istóczy Győzöre mereszti szemeit s kezével rámutat.)

Istóczy Győző: Mi tetszik?

Irányi Dániel (rendreutasító hangon): Ne tessék engem zavarni!

Istóczy Győző: Én nem zavartam a képviselő urat, én protestálok az ilyen megtámadás ellen. (Zaj és mozgás.)

Irányi Dániel: Engem a beszélgetés zavar.

Elnök: Kérem a szónokot nem félbeszakítani.

Istóczy Győző: Szentelenség! (Istóczy ugyanis, a ki azért ült az egyik szélsőbaloldali padba, (amint ezt tette Irányi vice versa Istóczy m. é. júniusi beszéde alatt is,) hogy Irányit jobban hallhassa, egész csendesen viselte magát, s csupán e három szót súgta a mögötte levő Ónodynak: „Hol van Verhovay?” Mocsáry után t. i. Verhovay Gyulának kellett volna következnie a felszólalásban, de ő még nem volt jelen. Irányi háta mögött más valaki csinálta a naplóban is kifejezett „zaj”-t, s Irányi, hihetőleg malheurözve Istóczy közelsége által, ennek támadott neki.)

Irányi Dániel erre folytatja zsidóbarát beszédét, az ismeretes frázisokkal megspékelve; a viszonyok s a közbejött események azonban ő reá se maradhattak hatás nélkül; mert kénytelen volt ő is beismerni a zsidóság hibáit. Csakhogy ő ezeket a hibákat „reform”-okkal akarja jóvá tenni. Kíván szigorú uzsoratorvényt, a váltóképesség megszorítását, a zsidóbevándorlásnak tiltását; a zsidók pedig hívjanak össze kongresszust, állapítsák meg azon hitelveiket s az elavult szokásokat küszöböljék ki; iparkodjanak megjavulni sat. (Várhatja ezt Irányi ítéletnapig.) Elfogadja a kérvényi bizottság véleményét.

Verhovay Gyula: T. ház! (Halljuk!) Irányi Dániel t. képviselő társunknak mai beszéde a legkitűnőbb bizonyítéka annak, hogy a zsidó kérdés tekintetében felmerült mozgalom csakugyan nagyon termékeny talajra talált a társadalomban, mert épen ő, a ki eddig a legmelegebb barátja volt a zsidóságnak még visszaéléseiben is, ma szükségét látja, hogy vizsgálja annak hibáit. A hibák e feltűntetése oly preczáz, oly tökéletes, hogy hetekkel ezelőtt elkészített határozati javaslatom tökéletesen felöleli azt.

A jogegyenlőség elve szerintem egy megdönthetlen alapelv. Vértanúink küzdelme, az ifjúi rajongás heve, a férfiúi erő tüze, mind hozzá van ehhez kötve, én sem akarom azt megbolygatni és felforgatni. De szabadelvűbb sem akarok lenni ott, a hol nemzetem jogairól, nemzetem jövőjéről és a civilizáció biztosításáról van szó; nem akarok lenni oly

körülmények közt, midőn az élet, ez a legfőbb bíró, megmutatja a bajokat; nem akarok szabadelvűbb lenni azoknál a nagy reformátoroknál, a kik korszakot alkottak nemzetünk életében, az 1848-49-iki férfiaknál. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

Háromféle szabadelvűség létezik korunkban. Az egyik a frázisos szabadelvűség. Ez a legkönnyebb neme a szabadelvűségnek. Tökéletesen divatos és kórságos, olyan, mint a krikri volt Franciaországban, és bátran el lehetne nevezni krikri-szabadelvűségnek. Nem kell hozzá sem a tények vizsgálata, sem eszmék, sem tudomány, sem semmi egyéb, csak torok.

H e g e d ű s S á n d o r : Igaza van! (Derűtség!)

V e r h o v a y Gyula: A másik a doktrinár szabadelvűség. Ezt a szabadelvűséget képviseli az előadói széken a t. előadó úr. Ez a doktrinár szabadelvűség, mely egy eszmét átvesz a német tudományosság tankönyveiből, és ezt az eszmét a gyakorlati élet tapasztalatain keresztül nem szűrve, képviseli ott is, a hol épen neki mint Sárosnegye képviselőjének a legkevésbé kellene ezt tennie. (Igaz! Úgy van!). Ha már szem előtt tart bizonyos elveket és ezeket sérthetetleneknek ismeri; ha alapelvül veszi a jogegyenlőség nagy elvét, tekintettel kell lennie a népvándorlás ama folyamára is, a mely épen Sárosmegyéből keres a tengeren túl kenyeret és hazát. Pedig ezeknek az embereknek ősei itt küzdöttek a szabadságért azokkal a nemesekkel, a kik 1848-ban lemondtak előjogaikról. Ez embereknek, oroszoknak és tótoknak ősei fogadták a lengyel határon átjövő II. Rákóczy Ferenczet lelkesedéssel; ezek tüzték ki a szabadságharcz lobogóját, és ma mégis utódaiknak e hazából távoznuk kell, mert e föld nem ad többé nekik kenyeret, amaz elemnek bevándorlása következtében, a mely kiszorítja őket hajlékukból. (Úgy van! a szélsőbaloldalon.)

Ez elől nem szabad kitérni, hanem a doktrinarizmus, az kitér. Úgy építi ez fel a szabadság templomát, mint az őslakó, ki ablakot nem csinált reá. A világosság nem hatolhatott belé, és mert nem akarta megbolygatni a békének és szabadságnak templomát, zsákba fogta hozzá a holdvilágot, hogy ezzel világítsa meg.

A harmadik szabadelvűség, t. ház, minden téren a társadalmi és politikai kérdések egész sorozatában nyilatkozik Midőn az uzsora eltörléséről van szó, akkor rögtön előáll e szabadelvűség és hirdeti, hogy » hitel szabadság követeli az egyes osztályok kizsárolását, kifosztását. Midőn az iparos elem, egyike a legjobb városi elemeinknek tönkre megy, akkor azt mondja, hogy ezt az iparszabadság követeli. Pedig nem igaz, nem az iparszabadság az, mely ott nyilvánul, hanem a szédelgés, az inszolíd munka, a család szabadsága. (Úgy van! a szélső baloldalon.)

Valahányszor felmerül egy momentum, a midőn az élet bennünket egészen más és sokkal jobb törvények meghozatalára hív fel, rendszeren előáll a zsidó szabadelvűség külföldi példákkal; de mikor valóban igazi, gyökeres és radikális, az ország és minden polgárát illető szent elvek megvalósításáról van szó, akkor a zsidó szabadelvűség eltűnik, nem mutatkozik sehol.

Hiszen, ha oly tisztában vannak önök a szabadelvűségnek fogalmával, tessék II. András idejéből az arany bullában foglalt ellenállási záradékot is elfogadni, mint a szabadelvűségnek egyik legfőbb jelét.

II. András korszakában az uzsorának óriási pusztítása után hozták meg az arany bullát. Ha önök valóban szabadelvűek, akkor hát fogadják el a záradékot, mint a szabadelvűség első posztulátumát, a nép jogainak első biztosítékát.

T. ház! Meglehet, hogy a vita folyamán felmerült nézetek és határozati javaslatom ellen esetleg intézett támadások alkalmat fognak adni arra, hogy a kérdésnek különösen azon részéhez hozzászóljak, mely a szabadelvűségnek, mint elvnek meghamisításából áll. Ez elvek meghamisítását még oly emberek is elkövetik, kik különben kiváló elméknek ismertetnek. És honnan van ez? Egyszerűen onnan, hogy a korszakok és társadalmak felett azé a vezérszerep, a ki a hatalom elsőrendű eszközei felett rendelkezik.

A középkorban a papság kezében volt a hatalom, úgy a szellemekben, mint az anyagiakban, mert a hit volt a legfőbb eszköz, melylyel hatni lehetett. A reformáció után a cujus regio ejus religio elvé-nél fogva, a fejedelmek aranykora következett be, mely a nemesség és zsoldos hadseregben bírta hatalmának legfőbb kulcsát. A demokraczia győzelménél az elvek hatalmáé volt a legfőbb erő. Korszakunkban a sajtó e hatalom, és mert a zsidók a zsidók kezében van, ez által a pénzhatalmasságok és így a zsidók dominálják a helyzetet. (Helyeslések a szélső baloldalon.) E kérdésekre egyébiránt, ha határozati javaslatom netalán megtámadják, lesz még alkalmam visszatérni.

Most arra kérem a t. házat, méltóztassék megengedni, hogy a kérdés megoldását célzó és ép azért írásbelileg indokolt határozati javaslatomat felolvashassam. (Halljuk!)

H a t á r o z a t i j a v a s l a t .

Tekintettel arra, hogy a zsidó vallásnak se hittana, se erkölcstana nem bir a nyilvános vallásgyakorlat ama kellékeivel, melyek egy felekezett belső és külső szervezetét a miszticizmus köréből kiemeljék s az állam főfelügyelet! jogának gyakorlását lehetővé tegyék;

tekintettel arra, hogy a zsidó vallásos és társadalmi nevelés a zugiskolákban és talmud iskolákban oly iskolarendszert tart fenn, mely az általános népnevelés erkölcsi és szellemi érdekeibe ütközik;

tekintettel arra, hogy a zsidó anyakönyveknek, részint hiányosan, részint hamisan való vezetése, a polgári jogegyenlőséggel járó kötelességek rovására, az adózási és hadkötelezettségi törvények kijátszását állandósítja;

tekintettel arra, hogy a zsidó vallásfelekezettű lakosokat a politikai és polgári jogok teljességével felruházó törvényeink mellett, észak elmaradt államaiból oly bevándorlási folyamat jelentkezik Magyarország felvidékén át, mely az államfentartó elemeket hazájukból kiszorítja, s az egészséges nemzettestet konszolidáló erők helyébe, melyeket a haza földjéhez családi és polgárosodási, történelmi és politikai viszonyok és elemek kötnek, oly elemek lépnek, melyeket nemcsak e haza földjéhez és e nemzet társadalmához semmi közös elv, semmi közös emlék nem fűzött, civilizácziókat és saját nemzeti művelődésünket veszélyeztetik, hanem a keresztyén erkölcsök és nemes emberszeretet nagy elvein alapuló társadalmunkat is demoralizálják;

tekintettel arra, hogy a magyarországi nyers termelés egyes produktumai, az ezek forgalmát közvetítő osztály egy részének lelkiismeret-

lensége következtében, a rendszeresen űzött hamisítások által, régi jó híreket elvesztvén, legjobb külföldi piacainkról szorulnak ki;

tekintettel arra, hogy újabbkori iparviszonyaink és ipartörvényeink mellett, az egykori vagyonos és lelkesen hazafias városi elem tönkrement, s a szolid munkaversenyt, a gyakorlott iparképzettséget, a szédelgés versenye és a becsületos munka elnyomása váltották fel;

tekintettel arra, hogy az állami és nemzeti létnek alaptényezőjét képező magyar földbirtokos osztály, mely az ország közjogának és a közszabadság biztosítékainak megvédésében az önfeláldozó hazaszeretethez annyi magasztos példáját adta, a hitelügyi és magánjogi viszonyokban rejülő okok miatt rohamosan pusztul, s helyét egy, se a hazafiság, se az áldozatkészség terén ki nem próbált népfaj foglalja el, melynek rohamos gazdagodása a közszellem beolvasztó és egyenlősítő hatását visszautasító külön morálon, s a közérdek társadalomalkotó elveit kizáró vallásos elszigeteltség külön életmódján alapszik;

tekintettel mindezekre az okokra, utasítja a ház a kormányt, hogy:

1-ször, befolyásának és tekintélyének egész súlyával hasson oda, hogy a zsidó vallásfelekezetek belső és külső szervezete a kor követelményeihez képest megállapíttassék, s az állam főfelügyeleti jogának minél hatásosabb gyakorlása biztosíttassék;

2-ször: a zsidó zugiskolák gyökeres kiirtására alkalmas eszközökről és kellő biztosítékokról gondoskodó törvényjavaslattal egyidejűleg adjon be jelentést a zsidók népnevelési és theologiai iskoláztatását rendező intézkedésekről;

3-szor, addig is, míg a zsidó anyakönyvek vezetése törvény által szabályozattnak, rendeleti utón intézkedjék, hogy a zsidó anyakönyvek szokásos vezetése megszüntetvén, az állam adózási és honvédelmi érdekei ezentúl oly rendszerességgel ki ne játszattassanak;

4-szer, adjon be a honosítási törvényt oly irányban módosító javaslatot, mely az állam erkölcsi, jogi és kultúrai céljait kockáztató zsidó bevándorlásnak gátot vet;

5-ször, intézkedjék, hogy az élelmi és az italczikkeknek meghamisítása és különösen ilyeneknek a külföldi forgalomba hozása szigorú rendszabályokkal korlátoztassék, s az italmérési jog rendezésével a korcsmáltatási jog is szabályoztassék;

6-szor, gondoskodjék az iparviszonyoknak minél gyorsabb és minél czélszerűbb rendezéséről;

7-szer, terjesszen be törvényjavaslatot a földbirtok-viszonyok és hitelviszonyok oly irányú rendezésére nézve, hogy egyrészt a váltóképesség megszoríttassék, másrészt az árverés alá jutó birtoktestnek és gazdasági felszerelésének el nem árverezhető része meghatározottassék, és ezáltal úgy a földbirtok folytonos értékcsappanását, mint a földbirtok kimerülését elősegítő gyakori birtokos-változás korlátoztassék.

Beadja: Verhovay Gyula, Szalay Imre, Békássy Gyula, Hentaller Lajos, Lázár Lajos, Vidovich György, Tóth Antal, Jánossy János, Simonyi Iván, Széli György, Ónody Géza.

Jó k a i Mór az eddig ügyesen vitt büjkálódsi szereppel, – a mely mellett csak úgy suttyomban, de annál hathatósan működött a zsidóság érdekében, – felhagyva, mint „ächt” Makkabaeus-huszár mutatta be magát az őt ez oldalról még nem ismert avatatlanok előtt.

Bebizonyítja, hogy a zsidóság oly ártatlan, mint a ma született bárány. Kimutatja napnál fényesebben, minő hősiezen harcoltak a zsidók 1948-9-ben.

Sz al a y Imre: Csak szeretném egy zsidó hősnek a nevét hallani! (Mozgás.)

J ó k a i M ó r: T. ház! Én meg vagyok felőle győződve, hogy a jövő században nem lesz Magyarországon zsidókérdés.

I s t ó c z y G y ő z ő és S i m o n y i I v á n: Az igaz! (T. i. mert arra már vagy mi végeztünk a zsidókkal, vagy azok velünk.)

J ó k a i M ó r: A magyar nemzet már két szemita fajt assimilált. Hogyha meg nem neveznék őket, talán sokan nem is emlékeznének rá. (Halljuk!) Az egyik szemita faj a k u n o k. (Ez aztán a vastag tudatlanság Jókai uram részéről. Micsoda zavar és egyiptomi sötétség lehet regényíró-politikusunknak a fejében!)

I s t ó c z y G y ő z ő: Azok turáni faj!

J ó k a i M ó r: Szemita faj, mert törökök voltak. (A zsidónak az észjárása az, hogy az egész világon csupán csak z s i d ó k a t lát.)

S i m o n y i I v á n: Akkor éppen altajiak!

J ó k a i M ó r: A másik faj az örmények, kik bizonyára szinte szemiták(?), és kiket senki Magyarországon meg nem tud különböztetni, melyik a magyar, melyik az örmény. (Először: az örmények véletlenül nem sémi hanem árja faj, s hozzá még k e r e s z t é n y e k is, és pedig olyan keresztények, a kikkel sem keleten sem nálunk a zsidók a konkurencziát nem képesek kiállani. Ennyi ethnologiai tudatlanság vagy etimológiai hamisítás egy húzóban mégis csak sok!)

J ó k a i M ó r: A harmadik faj lesznek a zsidók, kiket a jövő században senki sem fog többé megkülönböztetni tudni, melyik a magyar, melyik a zsidó. (Az a baj, hogy máris sok uri emberrel ilyenformán vagyunk, s ezek a legveszedelmesebb ellenségeink!)

S i m o n y i I v á n: Mert akkor már mind zsidók leszünk! (Nagy derűtség és mozgás.)

J ó k a i végül kimutatja, hogy a ki a zsidók ellen dolgozik, az a magyar államiságnak s a magyar nemzetnek ellensége. (Puff!)

Ó n o d y Géza: T. ház! Ma már a kik a zsidókérdés megoldásának szükségességét tagadják, a közéletben nyilvánvaló tapasztalati adatokkal szemben, tehetik ezt elméleti, tehetik a zsidók iránti rokonszenvezési indokokból, de a közvélemény Ítélszéke előtt, hogy az ő érveik komoly beszámítás alá esnének, azt kereken tagadom. Állításaink védelme két főmotívumban foglalható össze. Az egyik az, hogy a zsidókérdés megoldása ellenkezik a jogegyenlőség eszméjével, hogy az által a jogegyenlőség eszméjének következetessége volna megtagadva; másik motívumuk az, hogy mi, kik a zsidókérdést megoldatni akarjuk, retrograd politikát űzünk. Mindkettőre nézve meg fogom tenni megjegyzéseimet.

Nagyon sajnálom t. ház, hogy én ezen felfogással, tekintetbe véve a tényleges viszonyokat, egyet nem érthetek.

Választóimnak bizalma folytán, mint függetlenségi párti léptem e terembe. A függetlenségi elvek mellett fogok harcolni minden erőmmel és tántoríthatlanul. (Helyeslés a szélső balon.) Midőn ezt kijelentem, nem azért teszem, hogy talán ez alkalommal, mi egészen helyenkívüli is volna, közjogi vitát óhajtának felidézni, hanem teszem ezt szemben a függet-

lenségi tagtársakkal álláspontom jelzésére. A jogegyenlőség nagy eszméjét nem a népeknek, nem egyes egyedeknek kipusztításában, erkölcsileg, szellemileg tönkretételében találom. Én a jogegyenlőség eszméjét épen abba helyezem, hogy jogainak szabad gyakorlásában egy polgár se gátoltassék semminemű, befolyás által.

Én nem abban keresem a jogegyenlőséget, hogy egyes osztályok az uzsora, a hamis eskü és a talmud morálja által megengedett minden kigondolható furfang és ravaszság eszközeivel napról-napra folyton tönkretéssenek és szegényíttessenek. Én a jogegyenlőség eszméjét nem abban találom, hogy mindennemű jogügyletekben a zsidóság érdekei emeltessenek érvényre. Avagy nem tapasztaltuk-e t. ház legközelebb a tiszta-eszlári esetről is, hogy még a hivatalos tényezők is, a kiknek épen a jogrend védelmére kellene kelniök, mennyire bele vonattak a zsidók érdekhálózatába. Hogy pedig magára a jogrend őreire hivatkozzam, ki kell emelnem, hogy a közvádoló mennyire szembeszökő jeleit adta annak, és mondhatom adja mai nap is, – hogy a zsidók érdekhálózatába belevonatt, mert hiszen különben hogyan volna megmagyarázható azon jelenség, hogy midőn a zsidók ellen irt antisemitikus cikkek szerzőit folytonosan sajtóvizsgálattal zaklatja, ugyanakkor az antiszemiták ellen irt és a legnagyobb valótlanságokat, sőt mondhatni becsületbevágó nemtelen sértéseket tartalmazó röpiratoknak, titkos zugnyomdák termékeinek szerzőit még csak arra sem méltatja, hogy nyomozás tárgyává tegye.

Azt nagyon régen tapasztaljuk, hogy a zsidó szennylapok oly provokatív viseletet tanúsítanak, a melynek célja önbeismerésök szerint is nem más, mint hogy ellenük sajtópereket indíttassunk. Én tehát erre nézve kijelentem, hogy nekünk se időnk se kedvünk ahhoz, hogy efféle sajtóperekkel foglalkozzunk; ebből azonban nem következik az, hogy ezen szennylapok állításai igazak legyenek és hogy azon álláspont, melyet elfoglalnak igazságos legyen, de sőt azt is kijelentem, hogy bennünket ezen lapok egyáltalán nem is sérthetnek. (Felkiáltások jobbfelől: Ez nem tartozik reánk!)

Legújabbán is érkezett hozzánk egy nyomtatvány, a mely már legáltalább húszszor jelent meg ugyanegy alakban, csakhogy különböző helyen keltezve. A nyomda azon megnevezve nincs; bizonyos Hollósi Mihály, az, ki mint aláíró magát a „Tükör” szerzőjének adja ki, t. i. annak nevezi magát e szennyirat, – melyet egyébnek nem lehet nevezni, – és Magyarország kir. ügyésze még csak érdemesnek sem tartja ezen rágal-makkal telt nyomdai termék szerzőjét kikutatni daczára annak, hogy rajta a nyomda megnevezve nincsen, daczára, hogy az titkos nyomdában készült.

Imént jeleztem függetlenségi pártállásomat, és most engedje meg a t. ház, hogy kiemeljem azt, hogy én a zsidóságot egyáltalában nem tekintem oly politikai tényezőnek, a melyre a nemzet válságos vagy bármely körülmények között számíthatna. Lehetnek egyesek, a kik talán a választásokra való tekintetből dédelgetik a zsidó érdekeket. Következtetem ezt abból, mert hiszen szemrehányásokat kaptunk, hogy mi e párttól a zsidókat elidegenítjük. De hát én még egyszer hangsúlyozom, hogy a zsidóságnak, mint politikai tényezőnek sem a választásoknál, sem egyéb alkalommal fontosságot nem tulajdonítok. A zsidóság mindenkor a hatalommal tart. Ily hosszú közjogi küzdelmek után ugyan legyenek szívesek mondják meg nekem, hány zsidót voltak önök képesek a

a függetlenségi elveknek megnyerni? Nem állítom, hogy talán a jól megosztott szerep politikájánál fogva egy pár zsidó a választásoknál magát nem adja ki független pártinak, de hogy a zsidóság nagyobb zöme mindig azon oldalon foglal helyet, bizonyítja a tapasztalat és az a körülmény, hogy a zsidóságnak legtekintélyesebb férfiai ma is azon az oldalon ülnek. Hogy mennyire nem áll érdekében a zsidóknak, hogy a függetlenségi elvek diadalra jussanak, azt legjobban igazolja a „Pester Lloyd”-nak a múlt nyár folyamán tett nyilatkozata. Ugyanis midőn a tiszta-eszlári eset folytán az antisemitismus mindinkább tért foglalt a társadalom szívében, időszerűnek látta a „Pester Lloyd” fájdalmasan visszaemlékezve a múltra, hogy felkiáltson: hová lett azon boldog idő, midőn a közjogi viták foglalkoztatták az országot.' Ebből azon tanúságot merítettem, hogy a zsidó, ha a függetlenségi pártinak vallja is magát, nem történik másért, mint a köztük kicsinált szerepek beosztása kedvéért, és hogy a zsidóságnak egyáltalában nem áll érdekében, hogy Magyarország bármikor is független és önálló állam legyen, sőt ellenkezőleg, a zsidóságnak az áll érdekében, hogy a közjogi viták ad graecas calendas elhúzódjanak.

A mi t. ház, Jókai képviselő úr beszédét illeti, bátor leszek arra egy pár észrevételt tenni.

Ő ugyanis azt állította, mikép maga a társadalom az oka, hogy a zsidók oly hatalomra, erőre és túlsúlyra vergődtek, hogy a zsidó kérdésnek kellett magát felvetni. Velünk szemben hivatkozik saját kerületének helyzetére és azt mondja, hogy a székelyek közt nincs egyetlenegy zsidó se (Dehogy nincs!) ennek pedig az az oka, mert a székelyek egy fokkal, egy árnyalattal takarékosabbak, jobban tudnak gazdálkodni, mint a magyarországiak.

Én nem ismerem az ottani viszonyokat, meglehet, hogy jobban gazdálkodnak, meglehet, hogy takarékosabbak; de azt tudom, hogy nemcsak ott nincs azért zsidó, mert egyetlen talpalatnyi föld megvásárlását sem engedik ki kezükből a zsidóknak a keresztény lakosok, hanem itt Magyarországon is vannak olyan vidékek, a hol hasonló okból egyetlenegy zsidó sincsen, és mégis az egész vidék zsidóellenes; ott pedig, hol el van terjedve a zsidóság, mint teszem a felvidéken, épen a t. előadó úr megyéjében, mondhatom, hogy ott a zsidókérdés hatalmasan dominálja a helyzetet. De ott már mit sem használ a székelyekéhez hasonló ellensúlyozó eljárás; ugyanis példát tudok felhozni oly vidékről, hol szintén megkísérelték a zsidóság kiszivattyúzási eljárása ellen a verseny által az ellensúlyozást. Épen t. előadó urnák megyéjében ismerek egy községet, a hol egy keresztény ember kivette a regálét haszonbérbe, hogy ez által útját vágja annak, hogy abba a községbe a zsidóság Galicziából betóduljon. Midőn kivette a regálét, ezzel azonnal kitette magát a vidékbeli zsidóság nagy mérvű üldözéseinek, a mi annyira ment, hogy végre házat felgyújtották, sőt mérgezési kísérletekkel is megtámadták, mely mérgezési kísérletnek a családjához tartozó egy tag áldozatul is esett. Minálunk tehát fájdalom, a szabad versenynek a törvények által még csak megvédett tere sincs; mert hiszen zsidóval szemben melyik törvénynek végrehajtásával védetik meg ily zsidó merényletek ellen a megtámadott szegény keresztény embernek élete és anyagi érdeke?

Jókai t. képviselő úr még azt is érdemesnek tartotta felhozni, hogy az ő kerületében, Sepsi-Szent Györgyön milyen szép iskola van; oly szép t. i. hogy az odaillenék Nyíregyházára vármegye háznak is.

Én nem tudom, milyen a sepsi-szent-györgyi iskola, meg lehet, hogy nagyon szép; de azt az egyet mondhatom, hogy a nyíregyháziak a magyar törvényszéki épületével terjesen meg vannak elégedve.

Ha pedig még a sepsi-szent-györgyi iskolát is mellé tennék, akkor Szabolcs vármegyének mindenesetre két törvényszéki épülete volna, és én akkor első sorban is Jókai úr igazságszeretete iránti tiszteletből indítványoznám, hogy azt a szobrot, a mely ma a nyíregyházi törvényszék épületének homlokzatán van, helyezték át a Jókai t. képviselő úr iskolájából átalakított új törvényszéki épületre. Ott aztán ezen szobor, melynek egyik kezében az igazság mérlege van, a másik kezével pedig az égre emelve mutat, s mely a maga mostam helyén „Justitia” istenszszony szobrát ábrázolja, hihetőleg azt jelentené, hogy „ott fenn van az igazság!”

T. ház! Ha joguk van a hatalmaknak a politikai egyensúly fentartásában keresni a béke okot s ennek kedvéért sokszor egyes hatalmi túljereszkedések ellen még az úgynevezett retrográd politika árán is gátat vetni, miért ne lehetne joguk a népeknek, kik a hatalmasságoknál szintén nem kevesebb fontosságú jogokkal bírnak: egyes faj túljereszkedése, pusztítása és káros törekvései ellenében jogmegszorító intézkedések által határt szabni? Ha Európa legszabadelvűbb államaiban, például Schweitzban a kantonok az eltörölt halálbüntetést újra visszaállították, ha Németországban a szociális demokrátiát érdemesnek találták üldözés alá helyezni, ha Franciaországban a szerzetes rendeket eltörölték, sőt az országból ki is űzték, ha Amerikában a chinaiak bevándorlása és általában a chinaiak ellen és a mormonok visszaélései ellen szükségesnek látták megfelelő és gyors intézkedéseket tenni: én nem látom át, miért lenne épen csak a zsidó azon grata persona, melynek visszaélései és társadalomellenes törekvése és néprontó corruptiója ellen még csak érdemesnek se tartassék a legkevésbé is orvosszerekhez folyamodni.

A nemzet megadta nekik egy önfelelt percében az 1867 XVII. törvényezikben a jogegyenlőséget, megadta a nélkül, hogy annak feltételeit megvizsgálta volna. Tette ezt a nemzet azon hiu reményben, hogy a zsidók átértve a haladás és szabadság magasztos szózatát, be fognak olvadni a nemzet testébe. Megtörtént-e ez? beolvadtak-e? 16 évi jogegyenlőség után sem voltak képesek beolvadni, a mint nem voltak képesek soha 3 ezer év óta egyetlen nemzet testébe sem beolvadni. Az az egész törvény, mely ötödfél sorból áll, hozatott épen akkor, midőn a 60 millió forintnyi államvasúti kölcsön köttetett. Ez is jellemzi azon körülményeket, melyek között az emancipáció kimondatott. Én azt az egész törvényt nem tekintem egyébnek, mint a nemzet jogainak, – a nemzet szabadságának a zsidók kezébe helyezésének, mely törvény semmi más nem volt mint a nemzet jogainak Ezsau lencséjéért áruba bocsátása. Meglehet t. ház, sőt el vagyunk rá készülve, hogy a mi beadott határozati javaslatunk épen azon tekintet alá fog ma esni, a mely alá a parlament jelen viszonyai között esett másszor is. Meglehet, hogy a tapolczai kérvény felett a ház napirendre fog térni. Ebből azonban ne vonja le senki azon következtetést, hogy ezzel a nemzet jogos kívánságának van elég téve, mert a tapolczai kérvény, meg lehet, holnap tízszer annyi aláírással, s lehet holnapután 100-szor, azután 100,000-szer annyi

aláírással ismét a ház asztalára fog kerülni, s akkor be fog állani azon különös helyzet hogy méltán fogja kérdezni a magyar nép, vajjon a magyar parlament csakugyan a souverain nép kifolyása-e, vajjon csakugyan a magyar nép érdekeit képviseli-e?

Én nem akarnám azt, hogy a nemzet örökös küzdelemben éljen a nélkül, hogy céljait elérni tudná. Én azt akarom, hogy a szabadság és haladás terén minél előbb megközelítse azon célt, melyet elébe a kor-szellem és saját jól felfogott érdeke kitűz. És megvagyok arról győződve, hogy ezen cél csakis az emanczipáció eltörlése által érhető el, és megvagyok arról győződve, hogy a magyar nemzet előbb-utóbb hozzá is fog járulni ellenállhatlanul a mi eszméink szentesítéséhez. – Pártolom Istóczy t. barátom határozati javaslatát, s az esetben, ha ez el nem fogadtatnék, csatlakozom Verhovay határozati javaslatához.

H e r m a n Ottó: Nekünk konkrét helyzettel van dolgunk. (Helyeslések a szélső baloldalon.) Itt nem eszmék hangoztatása, hanem egy bajnak orvoslásáról van szó. (Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.) Midőn a magyar Alföld egyik városában bevonulás történt, olyan bevonulás, minő történt a múlt vasárnap Kecskemét városában, ez komoly jelentőségű, bármily csekélynek nézze is a miniszterelnök úr. Tény az, hogy Magyarországnak legmegbízhatóbb elemei fel vannak kavarva, hogy a társadalomban mélyen lüktet a baj, akkor könnyű szerével elmenni egy ilyen kérdés felett nem okos, nem is politikus. (Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.) Én részemről már ezelőtt két évvel az irodalom terén kifejezést adtam annak, hogy véghetetlenül csalogódnak azok, kik a zsidókérdésnek létezését Magyarországon tagadják. Már akkor, mikor Oroszország felől a zsidóbevándorlás fenyegetett, lehetett látni a közvélemény alakulását Magyarországon a leghatározottabb formában; de még azt el lehetett volna fojtani. A mi ezen kérdést véghetetlenül elmérgesíti, a mi azt a nemzet köztudatába mindinkább beviszi, az egy szerencsétlen eseménynek a következménye, a tiszta-eszlári eset következménye, mert az érintette a nép vallásos érzületét.

Ezen kérdésnek igenis van köze a jogegyenlőséghez, melyet én részemről soha megtagadni nem fogok. (Helyeslés.) Az emberi jogokat az embertől megtagadni nem szabad, (Helyeslés.) legyen az zsidó, legyen az néger, legyen az bárki a világon. (Helyeslés.)

A zsidókérdés egy ismétlődő baj, melynek kútforrását kell megkeresni és ott alapjában orvosolni. És ha ezt kutatom, vizsgálom, akkor vissza kell mennem azon törvényforrásokra, melyeken voltaképp a zsidóhitfelekezet és társadalom alakult. A források forrása nem az, a miről 10,000-en beszélnek, holott 9999-en nem ismerik, t. i. a Talmud, (Derütség.) hanem az a főforrás, a honnan meríteni kell, semmi más, mint a Pentateuch, mint Mózes öt könyve. És ha ezt a törvényforrást objektívtással vizsgáljuk, egy nagy tanúságot fogunk meríteni belőle, meríteni fogjuk tudomását annak, hogy miben, hol támadnak azok az összekötések, a melyek a zsidó és keresztény társadalom közt egyáltalán elő szoktak fordulni. Tisztán tudományos szempontból véve a dolgot, azt a két tanúságot lehet meríteni belőle, hogy Mózes messze előljárt Darwinnak, épen úgy tudta, hogy miként kell egy fajnak a tulajdonságait folytonosan ivadékról-ivadékra átvive, átörökíteni, és így a fajnak fennmaradását a maga tulajdonságaiban, sajátosságaiban biztosítani. Ott van

az ő törvénykönyvében isteni szavakkal, hogy a zsidóságnak más népekkel összekeveredni nem szabad. S mindaddig, míg a zsidóság a Pentateuchot vallja törvénykönyvének, a melynek rendelkezéseit megszegnie nem szabad, mindaddig a polgári házasság intézménye(?) a melyet én kötelező formában igenis követelek, (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon) a zsidóságra nézve csak palliativum lesz.

A gyakorlati életből szólva: fognak akadni bukott mágnások, a kik elvesznek gazdag bankárleányokat; (Derűtség.) de hogy ez általános elterjedést nyerjen, hogy itt oly összevegyülés következék be, a melyet Jókai Mór az örmények dolgában tárt a ház elé, azt én nem hihetem, míg Mózes könyvének az a rendelkezése a zsidóság által feladva, megtörve nincs. A ki Felső-Magyarország vidékeit bejárta és megfigyelte ott a zsidóság mozgalmait, a zsidók vallásos szertartásait, mit tapasztalhatott az és mit vonhat le az ezekből? A zsidóság egy nagy részének, az úgynevezett orthodox elemnek úgynevezett hitoktatói és Vorbeterei, a kik összegyűjtik az ő községüket, a községgel egyetemben órákon, napokon, éjszakákon keresztül tartják az isteni tiszteletet oly módozatok mellett, melyekhez fogható legfeljebb a tánczó derviseké a keleten, órákon keresztül valóságos vallásos orgiákat csapnak, a mely orgiák visszahatnak természetszerűleg az emberek idegrendszerére, legelső sorban az agyra. És onnan jön az, hogy a felső-magyarországi és galicziai kis zsidó hitközségek Vorbeterei egytől egyig igen ritka kivétellel érettebb korban az u. n. monologia tüneteiben szenvednek, mely semmi egyéb, mint az, hogy utcán járva, magánosan hagyva, gondolataik menetét már szájukon bírjuk követni, sőt az u. n. irradiáció segítségével ez már a végtagokra is terjed, úgy, hogy járva-keelve folytonosan ismétlik az imádságokat és megfelelő kézmozdulatokkal kísérik.

Ezek az u. n. Vorbeterek mennek a közönséges jesivákba. Ezek a művelődésnek oly alacsony fokán állanak, hogy bizton kimondhatom, hogy ilyeneknek adva ki a Pentateuchot, mindazzal, a mi benne van, az ő kezökben Mózes öt könyve gyilok, holott a művelt ember, a művelt pap kezében a béke pálmája is lehet belőle.

Én meg vagyok győződve közvetlen tapasztalásból, hogy azoktól minden kitélik, hogy ezekben az emberekben megvan a fanatizmus, megvan a keresztények iránti gyűlölet. És azt tudjuk minden korok tanúsága szerint, a történelem legszomorúbb lapjain olvashatjuk, hogy a vallási rajongás, fanatizmus mindig kegyetlenséghez vezet az embert, akár önmaga ellen, akár embertársai ellen. Ott vannak az inkvizíció példái, nem fogják tagadni, hogy az a fanatizmusnak az eredménye. Sőt ott van a hódmező-vásárhelyi nazarénus, ki vallásos rajongásában saját gyermekét ölte le. Ilyen tünetek előtt nem lehet elzárkózni. Ezek az isteni tisztelet tele vannak mystikus szokásokkal, szokásokkal, melyeken a keresztény társadalom, de különösen a köznép eligazodni nem tud, és a hol sötétség, a hol homály van, ott a túlzás, a meseköltés majdnem kínálkozik.

Hát bocsánatot kérek, az hozatik fel, hogy a t-eszlári eset egy vérvád. A rabbinusok gyülekezetei folyamodtak Európa híres theologusaihoz; ezek adják a véleményt, hogy a vérvád egyáltalán képtelenség. És ezek történelmi és theologiai tanulmányaik alapján legjobb meggyőződésük szerint kénytelenek konstatálni, hogy ők a vérvádra vonatkozó

positív adatot a zsidó történetben, a zsidó vallásban egyáltalán nem találtak. Én sem mondom mást. Ezeken a forrásokon elmenve, melyeket egy Renan használt, melyeket egy Deutsch használt vagy számos más társa használt, csakugyan a vérvád semmiféle pozitív nyomára akadni nem lehet. De egy mysticismusba félig burkolt vallás egyáltalán a kíváncsiságnak van kitéve. Minden ember igyekszik és iparkodik annak vallási szokásairól magának valami tudomást szerezni. Tehát azt kérdelem, mit érhet és miféle veszélyeket rejthet magában a szokások azon anachronizmusa, a minőt éppen a legnagyobb tekintély Deutsch, kire a zsidó rabbik kiváló előszeretettel hivatkoznak, elősorol és mely vonatkozik a zsidóknak azon szokására, hogy a körülmetelési vért egy edénybe felfogják, vízzel felhígítják, aromatikussal szagossá teszik és azzal arcaikat megérintik. (Mozgás.) Ha talán méltóztatnak kételkedni, a könyv címe: „Christliche Zeugnisse gegen die Blutschuld”.

Hiszen a keleti rítusok csorognak mindenféle vértől, de a míg egyes pl. a keresztény felekezetek ezt az egész vérkultuszt már csak symbolice tartják fenn, a zsidóság a valóságos vért a rítusban megtartja, ezt alkalmazza. Milyen tág mezeje van itt nyitva egyáltalán a gyanúsításnak.”

Ezen rendkívül érdekes és elismerésreméltó őszinteséggel és bátorsággal elmondott igazságok után, – a melyekért Herman Ottó ki is esett a zsidóknak s in specie a „Pester Lloyd”-nak gráciájából, – szónok belefog a zsidó „reformálás” vagyis a botból borotva-csinálás hálatlan mesterségébe, s e mellett megtámadja az antisemitákat is. Ez aztán a legbiztosabb út arra, hogy valaki két szék közt a pad alá essék. Filosemita vagy antisemita! Tertium non datur. Mi csak örülnénk annak, ha oly tehetséges férfiút mint Herman Ottó, a ki ha valamely ügyet magáévá tett, egész lelkéből azon ügynek él, – minél előbb oda vinnék rövid idő alatt, bizonyára bőségesen szerzendő tapasztalatai, hogy ezzel a se hus se halféle politikával felhagyva, – sans phrase elfogadná az antisemita álláspontot. Ő benne bizonyára meglenne a bátorság a kimondott A után a Z-ig végig mondani az ABC-t.

T i s z a K á l m á n miniszterelnök erre a kormánynak a zsidókérdésben elfoglalt ismeretes álláspontját fejt ki.

S z a l a y Imre: Böven meg lett vitatva az, hogy a zsidók nem olvadnak bele egy nemzettestbe sem, hanem exkluzív álláspontot foglalnak el és nem keverednek össze azon fajjal és azon országgal, melynek népességét képezik. Azon indok hozatott fel erre, hogy ezt azért teszik, mert ők az ő vallásukat tekintik nemzetiségöknek és ezért ragaszkodnak ennyire hozzá. Méltóztatnék tekintetbe venni t. ház, hogy az a rettegett szocializmus honnan rekrutálja legtöbb embereit? A zsidóságból. Ha körültekintünk Magyarországon, azt fogjuk látni, hogy a szocializmust is a zsidók mozdítják elő; két zsidó áll a szocialisták élén, Csillag és Franki. És ha a társadalom ezen veszély ellen általában fel akar lépni, miért nem lép fel a zsidóság ellen; ezt én házám józan érdekével összeegyeztetni képes nem vagyok.

Jókai t. képviselőtársam beszélt valamit holmi felírásokról, melyeket ő zászlójára felírt, az egyenlőség, a szabadság és a testvériség. Csakhogy úgy vagyok ezen felírással, hogy nem tudom az igazi felírás-e

ez? Mert Jókai képviselő úr megszokta tenni, hogy letörli az iratokat. Ezelőtt Magyarország függetlenségét ép úgy kívánta, mint mi, és most 1875 óta ideálnak tartja azt a mi részünkről. Azt is csodálom, hogy azt monda, miszerint ő nem ismeri a talmudot, azon valóban csodálkozom. (Derültség.)

Azt hiszem t. ház, hogy a változatosságnál fogva, mint a legutóbbi időben udvari poétává lett, azt hiszem, hogy megérem még az időt, hogy ismét a 49-iki republikánus bőrben látom, s akkor ép úgy fogja perhorreskálni az udvari poetaságot, mint most a 49-iki republikánuságot.

Mondatott az is, hogy ha az izraeliták némely szokásai társadalmunkban meghonosodnának, ez nagyon üdvös volna. Erre csak annyit mondok, hogy a zsidóvali konkurencziát a keresztyény semmi körülmények közt fel nem veheti; tessék a statisztikát tekintetbe venni. Ezelőtt húsz évvel, saját tapasztalatomat akarom elmondani, Boglár nevű községben csak egy zsidócsalád volt, most pedig már 113 tanköteles zsidógyermek van. Menjünk tovább a vasút mellett. Ott van Siófok. Közbevetőleg legyen mondva, nagyon csodálkozom, hogy miután a miniszterelnök úrral egy sorban van a Magyar t. képviselő úr, ki szintén a zsidóknak köszöni megválasztatását, nem szólal fel. Siófokon ezelőtt 20 évvel volt 2 zsidócsalád, most pedig a legutóbbi népszámlálás szerint 549. Így lehetne végig menni Magyarország emporiumain, a hol a gabnakereskedés virágzik. Ha most az izraelitákkal versenyezni akar a gabnakereskedő, csupán a csekély árkülönbözet, mely a magán kereskedőt tönkretenné, a többiekkel összetartásban képes lenne földönfutóvá tenni.

Hogy miért adták be a tapolczaiak e kérvényt? A tapolczaiak leginkább bortermelemből élnek, s méltóztassék meggyőződni arról, hogy ott a zsidó szenzálok mennyire tönkre teszik őket, mert behálózva az egész kerületet a vevőket elfogdossák. Ez ellen nem segít semmi; mert a külföldről jövők odatűdlnak s ezáltal megkárosítják a produczeneket. Midőn valaki lételeben van megtámadva, mint a tapolczaiak, akkor nem csodálkozhatom, hogy ily kérvényt adtak be.

Midőn ezeket elmondtam, kijelentem, hogy én Verhovay Gyula t. képviselőtársam javaslatát elfogadom és egyúttal a kérvényi bizottság véleményéhez is csatlakozom. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

Az ülés végén ezután némi vita után elhatározza a ház, hogy a tapolczai kérvény tárgyalásának folytatása, a következő szombatra (január 27-re) halasztassék.

A következő napi (január 24-ki) ülésben Péchy Tamás elnök Istóczy Győzöt az Irányival szemben használt „szemtelenység” kifejezésért pótlólag rendreutasította. Ez a Wahrman-féle eset után már a második eset, hogy noha Istóczyt inszultálják a házban, minden erre adott ok nélkül csupán azért, hogy személyében az antisemitizmusra mérhessenek csapást, – mégis az inszultáló ép bőrrel menekszik ki az affaire-ból és Istóczyt utasítják rendre. Úgy látszik az elnöki széken is lábra kezd kapni a Talmud-igazságszolgáltatás.

Pedig Péchy Tamás elnök várhatott volna egy kicsit, mert a felek az ülés folyamán nemsokára elintézték a maguk személyes kérdését. Ugyanis az ezen ülésben kezdetét vett uzsoratörvényjavaslati vita megszakítván, az Irányi meghatalmazottai: Fornszek Sándor és Ugron Gábor közt egy részről, más részről pedig az Istóczy meghatalmazottai: ónody Géza és Szalay Imre közbejöttével előre megállapított kölcsönös nyilatkozatok felolvasva lettek a házban. E nyilatkozatok a következők:

Istóczy Győző: T. ház! (Halljuk! Halljuk!) Miután a ház tegnapi ülésének naplójából látom, hogy az Irányi t. képviselő úr és köztem tegnap közbejött incidens a naplóban kifejezve van; s miután alkalmam volt meggyőződni arról, hogy Irányi képviselő urnák irányomban követett eljárása tévedésen alapult, s hogy neki sértő szándéka nem volt: ennél fogva Irányi t. képviselő úr irányában használt sértő kifejezést ezennel visszavonom. (Helyeslés.)

Irányi Dániel: Ezen nyilatkozat nyomán én viszont kijelentem, (Halljuk!) hogy az által, hogy visszafordultam, senkit sem sértettem és sérteni nem akartam, és ennél fogva Istóczy képviselőtársamat sem, és ha reá néztem, ez onnan eredt, mert azt hittem, hogy ő beszélget; miután azonban kijelentette, hogy nem ő volt az, a ki zavart, én viszont kinyilatkoztatom, hogy e szerint az én figyelemzetésem tévedésen alapult. (Helyeslés.)

Elnök: Tisztelt ház! Azt hiszem ez ügy be lévén fejezve, folytathatjuk a napirenden levő tanácskozást.

A j a n u á r 27-ki ülés. (Harmadik nap.)

Simonyi Iván: Mindenekelőtt kijelenti, hogy azért szólal fel, mert volt alkalmam a zsidókérdéssel gyakorlatilag is foglalkozni. (Egy hang: Pozsonyban! Élénk derűtség.) Nem vív személyes harcot. Nemcsak ezelőtt néhány évvel szólította fel egy zsidó polgártárs, hogy komája legyen; de néhány nap előtt szintén fordult hozzá egy zsidó polgártárs ezen szavakkal: Mi tudjuk, uram, hogy nekünk nagy ellenségünk, de ismerjük 30 esztendő óta, tiszteljük nyílt fellépését, jobban mint azokét, a kik barátságosan szólnak hozzánk, de bennünket gyűlölnék, ön nem vív személyes harcot s azért arra kérem fel, hogy fiam körülmételése alkalmával komám legyen. (Élénk derűtség.) Én tehát – így folytatja – bátor vagyok magamat, ha nem is épen 13 próbás, de legalább is mint kétszeres, dupla tiszteletbeli zsidót bemutatni a t. háznak. (Derűtség.)

Néhány évvel ezelőtt azon állítást koczkaztatta szóló, hogy Magyarország tönkre fog menni a frázisok uralma alatt Ezt Irányi, Mocsáry és Jókaival szemben ma szükségesnek tartja bebizonyítani. Az igaz', – így szól, – hogy nem tudok azon ideális magaslatra emelkedni, mint Irányi képviselő úr. Ő, mint tudjuk, évről évre ugyanazon törvényjavaslatokat terjeszti a ház elé; van köztük olyan, melyért iránta csakis tisztelettel és köszönettel lehetünk, de tudjuk azt is, hogy az ő nyugalmát, úgy látszik, nem zavarja az, hogy e törvényjavaslatok túlnyomó többségéből még sem lesz törvény. Megtörténhetik, akad egy-egy eset, hogy egyik javaslatát, mint pl. a polgári házasságot, 3 évvel eze-

lőtt megszavazta a ház, és ezen javaslat mégsem lett testté és vérré, úgy látszik, hogy ez sem zavarta Irányi képviselő urat olypmusi nyugalmában; mert midőn ezen s egyéb hasonló incidensre utalva kimutattam, hogy a parlamentarizmus tiszta komédia, hogy változtassunk valahára gyökeresen az egész választási rendszeren, a nélkül, hogy okaimat ismerte volna, mintegy a felhőkből rám szavalta, hogy meg kell maradni a régi rendszernek, nem szabad javítani, mert az ellenkezik a szent egyenlőség és szabadsággal. Igaz, hogy nekem okom is van a dolgokat egy kissé a praktikus oldaláról tekinteni. Irányi t. képviselőtársam nem házas, én az vagyok; Irányi t. képviselőtársamnak, legalább tudtomra, nincsenek gyermekei. (Nagy derűtség.) Jókai képviselő úrnak is, mint tudom, csak egy fogadott lánya van; engem a Mindenható számos, hat gyermekkel, s köztük négy fiúval áldott meg. (Derűtség. Éljen!) Én tehát, mint talán minden családapa, sokszor törtem a fejemet azon, melyik pályára szánjam fiaimat. Miután önök közt amint tudom, számosan vannak családapák, fejtegetésem talán nem lesz egészen érdek nélküli. (Halljuk!) Igen sokat elmélkedtem: neveljem fiaimat hivatalnoknak vagy tanárnak?

Ver hova y G r v u l a : Sakternek. (Élénk derűtség.)

S i m o n y i Iván: Végeztessen velők négy normális, nyolcz gymnázialis, négy egyetemi évet, összesen 16-ot, hogy aztán mint magántanár, vagy ingyenes praktikáns, ismét évekig más módon keresse kenyerét, míg végre hosszú évek múlva kapjon egy fizetést, mely semmi arányban sincs ismereteivel, semmi arányban azon felelősséggel, melyet az állam vállaira rak, s még kevésbé van arányban az életszükségletek drágaságával, a mely bizonyára fiam felnövéséig még fokozottabb lesz.

Mesterember sem lehet, mert a kisipar hanyatlík.

Egészen másképp állna a dolog, ha a fiam zsidó lenne. Először is vérevel örökölte volna az üzéri szellemet, tehát rendelkezék azon eszközzel, melylyel a mai nap leginkább lehet zöld ágra jutni. Ha nem lenne tőkéje, hitsorsosai neki azt olcsón rendelkezésére bocsátanak. Ha fiam zsidó volna, és lenne tanár, prókátor, színész, vagy festő, a világ összes sajtója tele lármázná vele a- világot, hogy az milyen lángész, milyen fényes, nagyszerű tehetség, míg végre elhinné ő maga is, és elhinné a t. nem zsidó világ is.

Fiam, értem, ha zsidó lenne, ment lenne a katonakötelelettség alól, mert tény. hogy a zsidóság nagy része tudja annak módját, hogy mikép kell a katonai kötelezettség alól kibújni. Fiam, értem, ha zsidó lenne, még ha bűnbe keverednék is, láthatlan kezek egyesülnének megmentésére, sőt in ultima analysi, ha halálra méltó, vagy nehéz fogság-büntetésre ítélendő volna, tébolyodottnak nyilvánítanák őt.

Már most kérdem Irányi, Mocsáry és Jókai t. képviselőtársamat és a többi zsidóvédő urakat, megfelel-e ez az igazság s egyenlőség, magasztos elvének? Tehetek-e én arról, hogy nem vagyok zsidó? (Élénk derűtség). Tehetek én róla, hogy fiam a keresztvízben részesült és nem a zsidó rítusz szerint vétetett fel Izrael kebelébe? Pedig a mit mondtam, nem feltevés, nem dialektikus fogás, mert világosan beszélnek a statisztikai adatok. Szíveskedjék nekem Irányi t. képviselő úr csak egyetlen hivatalnokot, vagy tanárt mutatni, a ki évi keresményéből csak kis vagyont tett is félre öreg napjaira. Még azok is, a kik fényes fan-

táziával rendelkeznek, a kik fényes tehetséggel dicsekedhetnek, és a kik rendkívüli jövedelmeket élveznek, aligha úsznak a pénzben. Tessék nekem ílyet mutatni, ha nem zsidók. (Élénk derűtség).

Jókai a corpus jurisra hivatkozott, s azt mondta, hogy ott is lehet, mint a talmudban, oly elveket találni, melyek a mai korba nem illenek. De tegyük fel, hogy egy paraszt ember bigoteriából megöl egy vén asszonyt, mert boszorkánynak hiszi, – előfordult egy ilyen eset a művelt Belgiumban, hogy egy paraszt ember tényleg megölt egy öreg asszonyt, mert az boszorkányság gyanújában állott, – mit mondanánk mi, t. ház, erre? (Közbeszólás a szélső balról: azt, hogy őrült!) Tegyük fel, hogy egy kapuczinus barát abban a gyanúban van, hogy ő buzdította, tanította a paraszt embert arra az emberölésre. Mit mondanánk mi erről a kapuczinusról? Bizonyosan azt mondanók: akasztófára való gazember, a kire nézve nem mentség sem a csuha, sem a tonzúra. Tudjuk, hogy hasonló esetben, ha t. i. ellenkezőleg zsidóról van a szó, a világ összes zsidósága felszólalna, hogy ezekre mennének azon összegek, hogy ezen ügyet elsimítsák és hitsorsosaik segélyére siessenek. Ha a Gusztáv Adolf egyeslet Magyarországon tekintélyes földbirtokot vásárolna, vagy a jezsuiták ugyanezt tennék, bizonyára felzúdulna az egész ország Ha a zsidók ugyanezt teszik, senkisémm szólal fel.

A miért én elítélem a zsidókat, és a miért küzdeni fogok ellenük folyton, ez az, hogy hogy ők ezen byzantinizmust tervszerűen és öntudatosan idézik elő. Kezükbe kerítették ők a sajtónak 95%-át, nem csupán nyereség miatt, áldozatokat is hoztak, fáradoztak tervszerűen. A jámbor honpolgár azt hiszi, hogy van mindenféle lap, van kormánypárti, a bal-középnek nincs, van két függetlenségi párti, minden árnyalat képviselve van, tehát érdekeinket csak valahogy fel fogják karolni, a vitákból majd megtudjuk, mi a jó. Pedig, uraim, ezen nagy lapok részben nem küzdenek másért, mint a zsidó érdekért. Igaz, hogy különböző formában teszi azt. Az egyik inkább a zsidó pénzarisztokrácia érdekét tartja szem előtt és teszi azt finomabb módon, talán a régi táblalabirák hangján, a másik a demokrata köpenyegét ölti fel, a harmadik talán a függetlenségi párt zászlaját tűzi ki, de a legelső a zsidóérdek, melynek minden más érdek alá van rendelve. Uraim, én a színpad mögött állottam, magam is zsurnalista vagyok, tapasztalásból beszélek.

De még ez sem volna a legnagyobb baj. Nagyobb baj az, hogy az ő uralmukat csak akkor hiszik biztosítottak, ha a nemzsidót megrontják. Emlékezzenek vissza a sajtónak harmincz év óta való működésére, mit tett ezen sajtó szívesebben, mint ha a bizalmat valamely auktoritás irányában megingathatta? Semmit sem tett szívesebben, mint ha a bizalmat megrongálhatta, ha reá uszíthatta a katolikust a protestánsra, a protestánt a katolikusra, az egyik pártot a másikra, az egyik embert a másikra. Legszívesebben nyújtott kezét ahhoz, ha hozzájárulhatott, hogy egy pártban szakadást idézzon elő

Elég naivak voltak ezen üzemeknek, melyek zsidóforrásra vezethetők vissza, felülni.

Igaz, hogy a módszerben változtak; ügyesek voltak, és hatalmas eszközük volt a közöny. Abban a perczben, amint észrevették, hogy egy vallásban a türelmesség határain belül bizonyos konszolidálás jön létre, hogy saját érdekeiket óvni akarják, gúnynyal, dialektikával, ügyes-

séggel közönyt igyekeztek ébreszteni, és jelenleg is leginkább halljuk a jajveszékést, hogy a vallások békéje meg fog zavartatni. Türelmességet prédikálnak ők, kik programjuk keresztülvitelében a legtürelmetlenebbek.

A zsidó szellem nálunk már mindenüvé behatolt. Egy auktoritás mondta nekem, hogy a tudomány, az akadémia, az egyetem is elzsidósodik. A zsidók az alkotmányt üres formalizmussá tették. Tudom uraim, hogy azt fogják önök mondani, vajjon ildomos-e az, illik-e az, hogy oly kicsiny-picziny ember mint Simonyi, a ki nem voltam oly szerencsés, hogy érdemeiket ismerzek magának, ily dolgokat szemükbe mondjak.

H e g e d ú s S á n d o r : És ily hosszsan. (Nagy derülség).

Simonyi Iván: Igen sajnálom, hogy bizonyos zsidó védő uraknak eljárásom kissé odiózus és nem kellemetes, de bocsássanak meg nekem, a ki nem sokszor veszem igénybe a ház figyelmét, hogy most nem hagyom magamat konfundálni. (Helyeslések a szélső balon.)

Mégis van egy kis jogcímem, hogy én e nagy vádakát országvilág előtt kimondom, én t. i. egy előnnyel dicsekszem, a melylyel Magyarországon kevesen dicsekesznek, azzal t. i. hogy nekem, ámbár egy megyei alispán fia vagyok, sikerült a zsidó konkurrencziát a publicistika terén legyőzni. (Éljenzések.)

T. ház! Azt hallom körülöttem, hogy pozitív adatokat várnak tőlem, hogy támadást intézzek a kormány és miniszterelnök úr ellen. Én ezt nem teszem, t. ház! És megmondom miért? Azért, mert meg vagyok győződve arról, hogy Tisza Kálmán miniszterelnök úr antisemita, még pedig határozott antisemita. (Élénk, hosszas derülség.) Engedjék meg, hogy ezt bebizonyítsam. (Halljuk!) Ő nagyon elhatározott, hogy ne mondjam, fanatikus antisemita. Sokan támadták már meg a t. miniszterelnök urat, de senki sem tagadta, s én ki mindig személyes tisztelője voltam, legkevésbbé tagadtam, hogy ő kitűnő eszes ember.

Ő mint régi parlamentáris ember tudja jól, hogy egy mozgalmat azzal lehet legjobban legyőzni, hogy azt törvényes térére tereljük, hogy lássák, hogy legalább az orvoslás megkísérletett. Másrészt azt is mindenki tudja, hogy semmi sem képes egy dolgot annyira elmérgesíteni, mint ha bizonyos programmal vagy bizonyos emberekkel igazságtalanul bánnak s megtagadják még a tért is a panasza. Most engedjék meg, hogy egy rövid szemlélet tartsak a t. miniszterelnök úr eljárás felett, hogy állításaimat bebizonyítsam. Még nyoma sem volt a zavargásoknak az országban, már szétmentek a czirkulárék, élesnél élesebben kifestve, melyek alkalmat szolgáltatottak szervilis közegeknek és olyanoknak, a kiknek igen sok okuk van a zsidókkal jó barátságban lenni, hogy a túlságos zsidó protekció s a keresztények sértegetése és bántása által az egész dolgot lehetőleg elmérgesítsék.

A gyülekezési jog alkotmányunknak egyik alapelve. Gyülekeztünk mi számtalanszor, azzal az előfeltétellel, hogy szidjuk a kormányt, megtámadjuk annak jó szándékát, talán még becsületét is. Szabad, alkotmányos ország vagyunk; mindenki tudta, hogy mi a kormány szidása céljából gyűltünk össze. Most jött a zsidókérdés. És íme kitűnt, hogy szabad szidni pápát, ministert, kormányt, képviselőt; de ha a zsidóról kritikát akarunk gyakorolni, ott van a szolgabíró s az felfüggeszti a gyülekezési szabadságot. Nyoma sem volt még a zavargásnak sem

Pozsonyban, sem másutt, hiszen a pozsonyiak békés emberek, tudják *önök rólam*, én is pozsonyi polgár vagyok (Derűlség), s egy víg kedélyű iparos polgár, a kit mindenki ismer, Istóczyt éltette, s egypár, megvalom, nem igen hízelgő kifejezést használt a zsidókkal szemben.

Tette ezt egy magántársaságban borozás közben. A másik szobában egy zsidó meghallotta a dolgot, feljelentette az esetet, a városkapitány a polgárral hosszas protokolumot vett fel, hivatalosan megfedte s azzal fenyegetődött, hogy a dolgot a kriminális törvényszéknek át fogja adni. Természetes, hogy ez eljárás megérlelte a maga kívánt gyümölcseit. Voltak aztán zavargások, és kapott Pozsony olyan ostromállapotot, a minőre 1848 óta nem volt eset. Igaz, hogy akkor csak a nemesség és polgárság lett deposszedálva, igaz, hogy akkor történt valami Debreczenben, a mire én, mint loyális polgár nem akarok emlékezni, ámde most a zsidók ellen mertek szólni. És íme, a komiszáriust hónapokig a nyakunkon kellett ezért hagyni.

Mi Magyarországon sokat szoktunk gyűjteni, bár a magyar ember nem szívesen ad pénzt a gyűjtésekre, templomokra, szobrokra könyvtárakra és mulatságra. Magam is, mint laptulajdonos, gyűjtöttem könyradományokat számtalanszor, gyűjtöttem a Ring-színház leégése alkalmával és pár nap alatt több ezer forintot hoztam össze, habár tudvalevő dolog, hogy az elégettek legnagyobb része zsidó volt. (Mozgás.) Németországban egy lapot akarnak alapítani, a melynek függetlennek kellett lenni minden nemzeti törekvéstől, de mely abban különbözött volna a többitől, hogy a szerkesztőségben zsidót nem alkalmaznak.

És mi történt? Az, hogy miután egy barátságos felszólalás folytán itt-ott egy pár krajczárt, egy pár vagy több forintot gyűjtöttek egy kerületben, a melyben sohasem volt zavargás, megtiltották a gyűjtést, ministeri rendelet következtében elkobozták a pénzt és a szolgabíró ma sem tudja, hogy mit csináljon a pénzzel. (Felkiáltások: Hát költse el!) Kérem, vajjon nem mesterségesen idéztetik-e elő ekképen az elkeseredés? Aztán tudja az egész keresztény világ, hogy nem az iparos, nem a földművelő, nem a tanár és nem a hivatalnok, hanem a zsidóság érdekeit szolgálja a sajtó. Minden nap tapasztalja, hogy agyonhallgattatnak legszentebb érdekei, hogy lábbal tapodtatnak jogai, hogy szidalmakkal illettetik. De neki nem szabad azt tenni, hogy keresztény embertársának gyűjtsön, hogy neki nem szabad lapot alapítani, mert kimondatott, hogy ezen lap a zsidókérdést tárgyalja és zsidót nem alkalmaz.

A minsterelnök ha zsidóbarát volna, mint annyian mondják, ő következően nyilatkoznék: Én nem vagyok sem zsidóbarát, sem zsidó-ellenség; én Magyarország minsterelnöke vagyok, ám küzdjön minden párt. minden törekvés szerezzen érvényt elveinek és iparkodjék érdekeit előmozdítani, de azért kezeskedem, hogy egyik párt sem fogja a törvény korlátait egy hajszállal is átlépni addig, míg minsterelnök vagyok.

De miután a minsterelnök úr titkos antisemita, (Derűlség.) fanatikus antisemita, ő túlfeszíti a húrt a másik irányban; ő vexálja, molesztálja hitsorsosait, mert akarja, hogy ezen mozgalom a tűzpróbát valóban kiállhassa. Ezért, ezen hatalmas pártfogásáért a t. minsterelnök úrnak hódolatomat és köszönetemet mutatom be. (Derűlség.)

Nem tréfa ez, t. ház! Önök tudják, én eleget untattam önöket azzal, hogy mennyire sajnós, hogy a keresztény társadalom meg van

oszolva, az erők szét vannak forgácsolva, nincs összetartás, nekünk szükségünk van egy erős tűzpróbára. Én nagyon tartok attól, hogy ha ezen mozgalom törvényes térére terelgetik, s a zsidókérdés meg fog hányatni, egyletekben, lapokban, az fog történni ami más kérdésekben történni szokott széles e hazában, lesz sok dikció, sok láрма, sok veszekedés, egy kis poharazás, egy kis eszem-izsom, hiányozni fognak a tettek.

Az a magyar ember, a kinek megültötták, hogy a korcsmában egy fél messzely bor, vagy egy pohár sör mellett pihenje ki fáradalmaikat, a kit azért a hatóság elé citáltak, mert Istóczyt éllette, holott ha Wahrmannt éllette volna, természetesen nem lett volna semmi baja, (Nagy derűtség.) az a polgár ember, a kit szintén a rendőrség elé idéztek azért, mert azt mondta, hogy 4 frt sok, legyen kettő a tagsági díj egy polgári kaszinóban, hol a kevésbé tehetősek is jelen lehessenek, mert a nagy kaszinóban 20 frt a díj, mondom ez a polgár ember nem fogja többé boros kancsó mellett tárgyalni a zsidókérdést, nem is fogja szidni a zsidót, hanem igenis a gyermekét más szellemben fogja nevelni, mint a jelenlegi elzsidósodott generáció nevelve van, s ezt azoknak lesz legnagyobb okuk megsiratni, a kik gyávaságból, hamis, szemtelen taktika folytán, izgatásai, unszolásai, tolakodásaik által a kormányt ily eljárásra bírták. (Nagy zaj jobbfelől.)

Elnök: Figyelmeztetem a t. képviselő urat, hogy oly kifejezéseket használ, melyek a parlamenti illemmel meg nem férnek. (Zajos felkiáltások a szélsőbalról: Halljuk! Halljuk!)

S i m o n y i Iván: Tisztelettel veszem az elnök úr figyelmeztetését, de bátor vagyok konstatálni, hogy én eddig a parlamenti illemet nem sértettem. Én a legbékésebb, legmérsékeltőbb szónokok közé tartozom, és csakis a zsidó uraknak köszönhetem, hogy azon megtiszteltetés ért, melyet Csanády urambátyámnak több ízben volt alkalma tapasztalni. (Nagy derűtség.)

Áttérve a pozsonyi dolgokra kijelenti, hogy ő akkor nem bűjt el. Herman Ottó nem volt oly érzékeny, midőn a Henczi-téren és a kaszinó előtt volt, mint most a zsidókérdésben. Pedig ott is ablakokat vertek be. Sajnálja, hogy oly ember, mint Herman Ottó, az által lett képviselővé, hogy mint demokrata demagógot ismerték meg. Szomorú, hogy a tudóst nem érdemeiért választják képviselővé, hanem utcai kravallok következtében. Ez is egyik következése elzsidósodott viszonyainknak.

Ha sikerül a reform-mozgalmakat megszüntetni, ha sikerül elnémitani az eddig emelkedő hangokat, világos, hogy a bajok orvosolhatni nem fognak, hogy a proletárok szaporodni fognak, és ennek logikus következése a szociális forradalom, a mivel együtt fog járni az általam eceselt korrupció. Ez a filozofia ajándéka.

Azon a vörös tengeren át, melyen Kossuth Lajos keresztül vezetett a nemzetet, és a melyen túl 16 esztendeje, hogy a modern politika pusztaságában barangolunk tájékozatlanul, az ígért földére akarjuk elvezetni a nemzetet. Szó és torsi nem szociális, nihilisztikus valamit akarnak, hanem számítanak a fenálló faktorokkal.

Ausztriában, – így végzé beszédét, – a reform-egylet gyűlésén, a hol házi urak, munkások, iparosok gyűltek össze, – ezen gyűlésen egy publicista, kinek tudnia kell a dolgot, azzal zárta be beszédét: „Uraim,

mielőtt elmennek, jegyezzék meg a következőt: Minden a mit a sajtó dicser, a mivel a sajtó foglalkozik, a mit magasztal, az káros, az kétes, az az önök megrontására fog szolgálni, akár legyen az a mit magasztal, miniszter, akár flanelt lajblí: (Derültség.) Megfordítva, csak attól, a mit a zsidósajtó agyonhallgat, a mit szitkokkal illet, vagy a mit megtámad, csak attól várható orvoslás.” Vegyük a holnapi lapokat. Azt fogják önök látni, hogy szuverén fölénnyel agyon fognak engem hallgatni, vagy a gúny minden fegyverével nevetségessé fognak tenni, vagy szitkokkal illetni. Minthogy ennél jobb és elvitázhatatlanabb bizonyíték nincs arra nézve, hogy igazam van, kijelentem, hogy Istóczy képviselő úr határozati javaslatát elfogadom, és esetleg hozzá járulok Verhovay t. barátom indítványához. (Nagy mozgás.)

T i s z a K á l m á n miniszterelnök kijelenti, hogy ő beszédében nem vonatkozott Simonyi személyére, s hogy ha oly értelemben tartja antisemitának Simonyi, hogy a mozgalom kihágásait erélyes rendszabályokkal a törvény korlátai közé visszautasítja, ily értelemben óhaja teljesülésbe fognak menni.

E z u t á n H e r m a n O t t ó szólal fel személyes kérdésben Simonyi ellen; mire némi vita után a ház szavazás útján elhatározza, hogy a másnap, vasárnap d. e. 11 órakor tartandó ülésen folytatattik a tárgyalás.

J a n u á r 28-i k i ü l é s. (Negyedik nap.)

C h o r i n F e r e n c z hosszabb beszédben védelmére kel fajroknainak.

S z é l l G y ö r g y: T. képviselőház! A tárgyalás alatt lévő kérvény érdemében elfoglalt álláspontom mind választóim előtt, mind a sajtó útján közzétett nézeteim által ismeretesekek lévén, az előttem szóló s velem egy véleményben levő t. képviselőtársaim kimerítő felszólalása után nem lett volna szükség a t. ház nagybecsű figyelmét szavazatom indokolására *igénybe* vennem. De mert a vita folyamán több oldalról azon nézet merült fel, mintha e nemzetünk közgazdasági viszonyaiba oly mélyen beható kérdés megoldását részint a zsidóknak, mint vallásfelekezeti tagoknak vallásuk alapjának megváltoztatása, majd a polgár házasságnak behozatala, majd és különösen az idegen zsidóknak bizonyos ideig meghonosítása betiltásától remélik, és innen következtetik *hogy a zsidóság a magyar nemzetbe beolvad es magyarrá válik, ennelfogva, én t. ház ezen szép feltevés ellen az élet gyakorlati terén szerzett tapasztalataimat* és indokaimat következőkben terjesztem elő.

Ugyanis mindenekelőtt ki kell jelentenem t. ház, hogy a fenförgő kérdés megítélése körül engem sem faj, sem vallás elleni gyűlölet nem vezet. Ki kell jelentenem azon *meggyőződésemet is, hogy ma már hazánkban* egyenesen magyar agrár kérdéssel állunk szemben. Azért tehát itt részint a vallási alap feltételének megváltoztatása, majd a polgári házasság behozatala reményében experimentálni legalább is nem látom czélszerű dolognak, és nem lehet szerintem ettől várni a viszonyok kedvező alakulását, mert jól tudjuk t. ház, hogy az emancipáció feltétlen megadása a nagy hangzású szabadelvűségre való hivatkozással azon reményben történt, hogy a zsidók részint nyelvre, részint erkölcsi, részint társadalmi szokásaikra nézve a nemzettel egybeolvadni fognak. A tapaszt-

talás igazolja t. ház, hogy mind ez hiú ábránd volt eddig, és jövőre sem remélhetni mást, mint a mit a zsidóság életfeltételül, czélul eddig kitűzött. Herman Ottó képviselő úr hivatkozott Molnár Aladár elhunyt képviselőtársunknak a zsidó szeminárium kérdésében tett tanulmányaira, és pedig mondhatni, beható tanulmányaira. Ő elmondotta élő szóval azon tanokat, azon alapos tanulmányozási adatokat, melyek épen az én állításaim igazolására szolgálnak. Én hivatkozhatnám arra, a mit ő élőszóval elmondott, de a közvetlenséget óhajtván ez úttal követni, bátorkodom a t. ház nagybecsű figyelmét néhány passzus igénybe vételére felhívni. Ugyanis ő a többek közt ezt mondta:

„Ezen idézetek eléggé mutatják, mennyire igazam volt, midőn azt mondtam, hogy ezen párt törekvése, a zsidókat minél inkább elszigeteltségben tartani a haza többi polgárai irányában, mert minden közeledés miatt a beolvadástól félnék. Ezért akarják a „vallás” czíme alatt is minden áron elkülöníteni hitfeleiket, hogy azok ne csak külön hitfeleket, de egyszersmind külön kasztot képezzenek”.

Továbbá idézi azt, hogy két osztályra szakad a zsidóság, egyik a neológ, másik az orthodox. Erre nézve a következőket mondja: „Az általam most felmutatott irányokat, törekvéseket is nekünk, mint politikusoknak figyelmen kívül hagyni nem szabad. Ezekből érezhető az is, miért kárhozzatják ők oly erősen a rabbiszeminárium fellállítását első sorban bármely párt részére; másodsor kárhozzatják, hogy valamennyi számára közös intézet legyen, „mert ők az ő jesiváikban ilyen Hillel-féle rabbikat akarnak nevelni.”

És t. ház, az a Mocsáry Lajos a ki a függetlenségi párt nevében és képviseletében, azzal a mit fel fogok olvasni, közelebb ellenkezőt mondott, a min felette csodálkozom, s ép azért idézem Molnár Aladár beszédére tett azon megjegyzését, hogy t. i. „a neológ zsidó is csak olyan mint a többi.” T. képviselőház! A baj főoka tehát a faj eddigi életcéljainak alapfeltételeiben, az ezzel karöltve járó és ennek szolgálatában álló emancipációban keresendő.

Ezt igazolandó, statisztikai adatokra hivatkozom. A budapesti törvényszéknél mint első folyamodású bíróságnál az évenként beadatni szokott keresetekből 95% esik a zsidók által folyóvá tett polgári keresetekre; a bűnügyekben pedig mint vádlottak szintén 90-95%-ban jelentkeznek. T. ház! Erre hivatkozva felhívom a t. ház figyelmét, hogy Magyarországon egy éven át 211,790 ingatlan birtok cserélt gazdát, a mi körülbelül 200 milliót képvisel. Ebből az iménti statisztikai adatokra hivatkozva végrehajtás útján forgalomba jött mintegy 20,000 parcella, a mely körülbelül 20 millió frtot képvisel. Az ingatlanság értéke az ily tömeges végrehajtások következtében 1875-től fogva négy éven át 1185 frt átlagárból leszállott csaknem 700 frtra. Egy éven át a magyarországi ingatlanokra bekebeleztek 150 millió frt új teher, négy év alatt bekebeleztetett 720 millió forint.

Már most, ha az előbbi statisztikai adatokat veszem, t. i. hogy Budapesten, de az egész országban a zsidók által a polgári ügyekben 90% peresügy tétetik folyamatba, nagyon természetes dolog, levonhatjuk azt a következtetést, hogy ha ebből a forgalomból 20,000 parcella birtok adatik el évenként végrehajtások útján, körülbelül ennyi végrehajtást foganatosíthatnak a zsidók.

Felhoztam t. ház azt is, hogy nekik életcéljük a kapzsi vagyonszerzés és ennek szolgálatában áll az emancipáció.

Ötvenkét évvel ezelőtt, tehát 1830-ban jelent meg a legnagyobb magyar, az élet gyakorlati terén lánglelkű, alkotó kezű Széchenyi István grófnak a „Hitelről” szóló könyve. Ő már 52 évvel ezelőtt reá mutatott a jelenlegi állapotokra a következőkben. Elmondva t. i. említett könyvében, hogy Magyarországon milyen kereskedés van, Magyarországon mennyire nincs hitele senkinek, borongó lelkében így szólal fel: „És ez földes uraink s földbirtokosaink állapotjának vázrajza, s ebből látszik, hogy inkább mende monda teszi hitelünk létét, vagy nem létét, mint fekvőség, ház, marha, gabona, bor stb. Azonban ne aggódjunk ezen, túrjuk, sőt örüljünk rajta, mert ez is praerogatíváink egyik szép következése, melynek a zsidó annyira örül s nevet; midőn mi felemelkedett büszke érzéssel függetlenségünkről álmodozunk, de magunkat egyszerűsmind általa megkötetni engedjük, hogy azt valóban inkább az ő praerogatívájának mondhatnók?” Tovább: „De mely kép lenne még az, s mily fekete s vérszin kellene hozzá, ha némelyek pénz machinatióit rendre kifejténem itt, – kik, mint a kísértet az ártatlan halandót, esz tendőkéig követik, hogy egy gyenge pillanatban bűnbe keverjék, kik mondom, hideg vérral koholt planum szerint egész nemzetségeket kirabolnak s verőket vampyr gyanánt isszák. S ezt a törvény nem hátráltatja.”

Így vagyunk ma ezzel szemben t. ház!

Továbbá felhoztam azt is a zsidóság ellenében vádul, hogy nyelvünket sem akarják elsajátítani, pedig jól tudjuk, nem csupán az én elvem, de a tisztességes társadalom által elfogadott elv, hogy a nemzetek nyelve, a nemzetek szíve. Én t. ház a tavaszi és őszi szép napokban, munka után ki szoktam járni a Dunapartra s ott teszem meg napi sétámat, én a fővámháztól felmegyek az akadémia palotájáig és körülbelül akkor, midőn szép nap van s a zsidóságnak ünnepe, legalább is 1000-1600 emberrel találkozom, ezek közül, mert megfigyeltem, alig találtam 25-30 embert, a ki nyelvünkön beszélt volna, a börze körül pedig egyetlenegy ember sem beszél magyarul. De tovább megyek t. ház, hivatkozom választó városomra, Makóra, melynél Magyarországon magyarabb község nincs. E városban 2-3000 zsidó lakik s egyetlenegy zsidó család sincs, melynek kebelében a magyar nyelv lenne a házi, a családi nyelv.

Már most azt kérdem t. ház, lehet-e az a népfaj a magyar nemzet törvényhozó testületének tagjává, mely sem jellem, sem nyelv, sem erkölcs, sem szokás által a nemzet testébe 1848 óta olvadni nem akar. a mikor is a magyar képviselőháztól a jogegyenlőséget megnyerte; de beolvadni úgy látszik nincs is szándékában! Mindezek következtében t. ház, igaz, hogy törvény hozatott az emancipációra, a tény el volt döntve, de maga a jog kérdésben maradt fenn, mert azoknak a feltételeknek, melyekről oly kimerítően, oly teljes készséggel megemlékezni szives volt Irányi Dániel képviselőtársam, mondom, azon feltételeknek mai napig sem tettek eleget, s azok teljesítését meg sem kísérelték. Szerintem t. ház, a mit az 1867. törvényhozás elhatározott, azt ma a politika és elodázhatlan szükség megváltoztathatja. Az általam is aláírt határozati javaslatot, melyet Verhovay Gyula képviselőtársam beadott,

azon incidensből fogadom el, mert a birtokviszonyok rendezésére kimerítő intézkedéseket kíván. (Helyeslések a szélső baloldalon.)

Krisztinkovich E d e egy rövid filozemita beszédet tart.

Kiss Albert: Mídön az 1867. 17. t. ez. 1. §-a álta] az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítottak, akkor t. ház, el lett mellőzve egy fontos, egy harmadik tényező, a mely az állampolgárok magán, családi és polgári életére nézve igen nagy befolyással bír és ez a vallásos társadalmi élet. És mert az elmellőztetett, innen sok visszaélés következett, a mely visszaélések aztán az úgynevezett zsidókérdést a mostani alakjában megteremtették. Mert azon tény, hogy mi jelenleg e házban a zsidóügyről vitatkozunk, ki merem jelenteni, hogy ha érdem, nem Istóczyé és társaié, valamint ha bűn: az akkor sem az ő bűnük. Megteremtette azt a gyakorlati életben azon vizsás helyzet, hogy az izraelita polgárokra nézve több fenálló törvényeinknek kijátaszása igen sok téren nagyon könnyűvé tétetett akkor, mikor ugyanazon törvények alól a kibúvás a keresztények részére csaknem lehetetlen. Ezen vizsás helyzet az, mely igen sok és különböző nemű visszaéléseknek lett szülő okává, úgy, hogy közvetlenül a törvény könnyű kijátaszása által bár, és így közvetve, de az izraeliták részére mégis kiváltságos helyzetet teremtett. Nemcsak állítom, t. ház, de igyekszem is állításomat röviden bebizonyítani. (Halljuk!) Kezdem azon, a mi e házban már fölemlített s épen azért csak röviden jelezhetem. Az 1868. XL. t. cz. 1. §a azt mondja: „A védelmi kötelezettség általános és minden védképes állampolgár által személyesen teljesítendő.”

Itt csak annyit kérdek: miért van, hogy a hadsereg kebelében aránylag kevés az izraelita hadkötelezettek száma? Azért mert az izraelita hitközségek szervezve nem lévén, anya-könyvek vezetésére nincs hivatalos és felelős közegük, a kik úgy mulasztásuk, mint visszaélésükért hivatalukkal felelősek lennének. A keresztény védkötelezettek összekelése folyton ellenőriztetik az ő egyházuk anyakönyvi vezetői, vagyis lelkészei által, úgy hogy törvényesen családot nem alkothatnak egészen a 32-33. évük betöltéséig, mert ha alkotni akarnak, mindannyiszor rászorítatnak különböző okmányok általi igazolására annak, hogy védkötelezettségüknek eleget tettek-e (Igaz! Úgy van!)

Mit tapasztaltunk az izraelitáknál? Ott legtöbbször a sorozóbizottság munkálatának alapja az úgy nevezett népszámlálók által felvett községi népszámlálási tabella. Eltekintve nagyobb városok népszámlálási tabelláitól, azok a legtöbb községekben akként vannak összeállítva, hogy azoknak bevallása mellett az illető védkötelezetteknek kora sőt sokszor neme sincs sem teljesen, sem hitelesen kitüntetve. Innen van az, hogy a sorozó bizottságok előtt 20 éves ifjú helyett igen sokszor olyan fejletlen gyerköczök jelennek meg, a kiket ezen a címen a sorozó bizottságnak el kell utasítani.

Továbbá az 1877. XX. t. cz. 27. §-sa pedig mindazon kiskorúakat, kik atyai hatalom alatt nem állanak, gyámság alá helyezte. Én t. ház, azon községben, melyben lakom, mint a képviselőtestületnek tagja, mindig legszentebb kötelességemnek tartottam ellenőrizni azon összeget, melyet árvatömegnek neveznek. Úgy azon községben, mint később más községekben azt tapasztaltam, a mit mindazok, a kik utánna néznek, tapasztal-

talni fognak, hogy úgy a községi, – mint a megyei árvaszékeknél izraelitáktól származó tömeget alig vagy csak igen csekély összegekben találhatni.

Mi ennek az oka? Egyházi szervezetük hiányos volta. Ugyanis az izraelitákra nézve egyszerűen beterjesztetik a községi előljáráshoz az úgynevezett halottkének bejelentése; de nincs sehol azon családi ív, melyet a keresztény lelkészek beterjeszteni kötelesek s a mely családi ívek a keresztény polgárokra nézve a hagyatéki tárgyalások alapját képezik, és mert ez nincs becsatolva azon izraelita polgártársak által, kiknek vagyonát nem annyira fekvő birtok, hanem inkább forgó tőke képezi: hagyatéki tárgyalás rájuk nézve vagy nincs, vagy csak kevés számmal találhatik. Én a 43 ezer frtot összpontosító árvapénztárban egyetlen izraelita hagyatékot leltem, alig 20 frt értékben.

Midőn így a törvény alól elvonatnak az illető örökség-hagyóknak hagyatékai, más oldalról az állam-kincstár károsíttatik, mert azon hagyatéki összegek az illeték alól elvonatnak akkor, mikor azt a keresztények fenálló törvényeink által megfizetni köteleztetnek.

De összefügg az örökösödési törvényünkkel is. Mit tapasztalunk az életben? Az örökösésnél izraelita polgártársaink szintén mert anyakönyvük által kellően ellen nem őriztetnek, egész kiváltságos osztályt képeznek. A házassági szerződéseik ma csak magán okiratok s legtöbbször ellenőrizve nincsenek. Az úgynevezett női hozományok által a leánygyermek a házasságra lépésök alkalmával kielégítetnek, a fiú gyermekek a forgó tőke által legtöbbször szintén kielégítetnek, a törzs vagyon pedig nem mondom, hogy minden esetben, de a leggyakrabban a család tagjai közül annak marad, a ki legéletrevalóbb, szóval az részletekre nem osztatik fel. És midőn ez az izraelitáknál tapasztalható, merem állítani, hogy ez bár a törvény kijátszása által míg rájuk egy kiváltságot képez, addig az állam kincstárt is nem kevésbé károsítja meg azon örökösödési illetekek elvonása által, a melyeket más keresztény polgárok megfizetni kötelesek.

Menjünk tovább. A bíróság előtt keresztény vagy nem keresztény egy és ugyanazon eskü letételére van kötelezve. Tudjuk, hogy kivált váltókereseteknél a bíró a maga ítéletét akár hányszor kénytelen a tanuk esküjére alapítani. Én nem merem mondani, hogy hiba volt a régi esküforma eltörlése, mert előre bocsátottam, hogy én a zsidók vallási ügyeibe bocsátkozni nem kívánok, de jelezni kénytelen vagyok, hogy ezen törvénynek igen sokszor olyan vizsás következése volt, hogy a bíró kénytelen felmenteni vagy elítélni, mikor ő az ellenkező meggyőződésben volt. Egy esetet mondok el.

(Itt egy történetet ismertet szóló, a minőket e füzetek olvasói a „12 röpirat”-ból már úgyis eléggé ismernek.)

Ez, t. ház, csak egy azon sok eset közül, melyekkel az életben találkozunk, s a melyek megteremtették a zsidókérdést, a melyet nem Istóczy képviselő úr teremtett meg (Úgy van! a szélsőbaloldalon).

Elfogadja a kérvényi bizottság véleményét.

U g r o n G á b o r a „függetlenségi párt nevében” visszautasít minden szolidaritást azokkal, a kik akár a tapolczai kérvényt s így az emancipáció eltörlését támogatják, akár pedig a kérvényi bizottság véleményével ellenkező határozati javaslatot aláírták, és éles filippikát tart az antisemitizmus ellen.

Szalay Imre, Herman Ottó és Simonyi Iván Ugron ellenében személyes kérdésben szólalnak fel.

Berzeviczy Albert kérvényi bizottsági előadó hosszas zárszédben indokolja újra a kérvényi bizottság véleményét, és polemizál az antisemita képviselőkkel. Felemlíti, hogy Istóczy határozati javaslatát csak 9 képviselő írta alá.

Istóczy Győző: Majd megszorodunk!

Berzeviczy Albert: Itt Magyarországon a magyar, a magyar szellem fog uralkodni, a mely bizonyosan nyilatkozni fog a parlament mai határozatában. (Helyeslés jobbfelől.)

Simonyi Iván: Majd meglátjuk a jövő választásoknál! Szép antisemita programokat fogunk hallani, emlékezzenek vissza szavaimra!

Berzeviczy Albert végül ajánlja a kérvényi bizottság véleményét elfogadásra.

Verhovay Gyula: T. ház! Épen az előadó úr által mondottak könnyűvé teszik helyzetemet, és így igen röviden fogok kiterjeszkedni határozati javaslatom indokolására. Az egész vita folyamán volt itt szó a jogegyenlőségről, volt sok szép eszméről, de az én határozati javaslatomat nem támadta meg senki. Ellenkezőleg a szónokok egymásután állottak fel és valamennyi hangsúlyozta, hogy igenis szükségesek bizonyos intézkedések, hogy a zsidóság túlkapasai épen a nemzet egysege szempontjából mellőztessenek, eltöröltessenek.

Mindjárt Irányi képviselő úr volt az, a ki az én határozati javaslatom 7 pontjából ötöt ajánlott; még pedig először a honosítási törvény módosítását, másodsor a zsidó zugiskolák kiirtását, harmadsor a váltóképesség megszorítását, – a melyet mindjárt másnap Darányi Ignác képviselő úr tized magával, mint törvényjavaslatot nyújtott be az uzsortörvény tárgyalásánál. (Felkiáltások a szélsőbalon: Úgy van!) Negyedik pontul javasolta Irányi képviselő úr a regalejog rendezését és a korcsmártási jog szabályozását; ötödik pontul a zsidók vallásának szervezését és a hitágazatok közzétételét. Herman Ottó képviselő úr szintén azt mondta, hogy ő is szükségesnek tart bizonyos intézkedéseket, és a többiek között preczise felhozta a hittételek megállapításának, és közzété telének szükségét és az állam felügyeleti jogának megállapítását, a hitoktatók kvalifikációját stb. Ezek is benne vannak az én határozati javaslatomban. De maga a ministerelnök úr is elismerte bizonyos reformlok szükségét. így ő pl. felhozta, hogy kell igenis korcsmártatási rendszabály, kell továbbá a mostani szabadelvű telepedési törvények módosítása, és kell több ehhez hasonló. Mindössze azt kifogásolta, hogy nem ezzel a kérdéssel kapcsolatban, hanem általánosan kívánják. Nos és a t. előadó úr most azt mondja, ismer olyan szabadelvűséget, a mely elfogadja a szabadelvűség alapelveit, de előáll egy csomó rendszabálylyal. Ergo Irányi képviselő úr és Tisza Kálmán álszabadelvűek, és csak maga az előadó úr szabadelvű.

Berzeviczy Albert előadó: Nem azt mondtam!

Verhovay Gyula: Kérem, szóról szóra így mondta, feljegyeztem. A midőn ily határozottan utalnak a képviselő urak több oldalról arra, hogy szükségesek bizonyos intézkedések: akkor csodálkozom, hogy állíthatta a t. előadó úr, hogy javaslatom ellentétben áll a jogegyenlőség elvével.

Berzeviczy Albert előadó: Mert csak egy hitfelekezet ellen irányul. (Zaj. Halljuk!)

Verhovay Gyula: Azt méltóztatott mondani, hogy a jogegyenlőség elvével áll ellentétben határozati javaslatom. Mindentől eltekintve, nekem az én szabadelvűségem bizonyítása szempontjából nincs szükségem rá, hogy az előadó úrra vagy a báz bármely tagjára hivatkozzam; hanem sokkal egyszerűbb, ha egyenesen a Szegeden 1849-ben tartott országgyűlésen az emancipáció első kimondása alkalmával történt indokolásban maga Szemere Bertalan, a ki volt oly szabadelvű, mint az előadó úr, (Derűtség a szélsőbaloldalon.) az a Szemere Bertalan indokolásul a következőket terjesztette elő: (Halljuk!)

„A kormány alapul elfogadja azon állítást, mi a képviselőház központi osztályának véleményében kimondva találatik, hogy t. i. „a legújabb törvényekben foglalt egyenlőségi elv alapján, s az igazság és humanitás örök törvényei szerint, de a nemzet oszdatlan egységének és erejének tekintetéből is, a zsidókat politikai és polgári jogokra nézve, az ország többi lakosaival egyenlősíteni kell.”

A kormány alapul elfogadja ama másik szempontot is, hogy a felszabadítás míg egyrészt a szabadság és egyenlőség eszméinek megfelelő, úgy másrészt a társadalmi és nemzeties egybeforrás igényeit kielégítő legyen.

A mi korlátolás a törvényjavaslatban mutatkozik, az nincs ellenmondásban a jogegyenlőség elvével.

Ilyen a bevándorolhatás. Ez olyan kérdés, melyre nézve minden ország különböző politikát követ különböző körülményei szerint. S itt az eltérés, a különféleség nem jogelleniség egyszersmind. Azt be kell valanunk, hogy hazánkban a népfajtakaság igen is nagy, s ez óvakodásra int, pusztán önfentartási tekintetben; hogy a szomszédországokban mindennütt nyomott a zsidók sorsa, következőleg a bevándorlási vágy és tolatkodás, minden enyhítés által sokkal inkább élénkítettik, mint az egyéb nem-zsidó szomszéd népfajokra nézve képzelhető, melyek hasonló súly alatt nem szenvednek. Azonban idő kívántatik arra is, míg a törvényesen megtelepedettek a nemzeti és keresztény étellel összesimulnak. Tehát jogszerű érdekek követelik, miképen a bevándorlási roham mérsékeltesék. Különbösen is a betelepedés oly dolog, mit bármely külföldi jogképen nem követelhet, hanem engedményképen tartozik elfogadni, mert ez nem a közjog, hanem egyenesen a politika szabályainak kifolyása.”

Majd további részében következőket mondja az indoklás: „A zsidóság kebelében az orthodoxok és a reform-óhajtók felekezete naponként mérgebb gyűlölséggé fajul, ép azért, mivel magában a zsidóságban nincs hatalom, mely a fejlődést megindíthassa és biztosíthassa. És most ez annál szükségesebb, mivel különvált községi szerkezetök régi alakjában meg nem maradhat, következőleg annak helyét egyházi tekintetben új intézménynek kell pótolni. Jelenleg minden rabbi, minden korszerű tökéletesedést lehetetlenné tett. E részben összefüggő rendszert kell velük alkotni, mint más részről lerontani mindazon válaszfalat, mely a polgári élettől a zsidókat elzárta, hogy ne hasonlítson e népség az amerikai nagy folyamokon mutatkozó úszó növényzigetekhez, melyek egymással szorosan összefüggenek, de a földhöz semmi gyökér, semmi alap által nem kötvék”; és így tovább.

Íme, mint a törvényjavaslat indokolásából látható, maga Szemere Bertalan javasolta, hogy a kormány indítsa meg a mozgalmat az iránt, hogy a zsidó vallás külső és belső szervezete megállapítassék.

Ha már most Chorin képviselő úr ezek után azt kérdezné tőlem, hová sorozom én a Deák Ferencz és Kossuth Lajos szabadelvűségét, egyszerűen azt felelhetem, hogy sorozom ahhoz a szabadelvűséghez, mely a gyakorlati életből merítette a törvényjavaslatokat és nem a levegőből, nem a frázisokból. (Helyes!)

Egy pontja van javaslatomnak, melyet senki nem érintett sem támadólag, sem pártfogolva. És ez a birtoktest egy részének felmentése a végrehajtás alól. Erre nézve azt mondhatják, hogy ez talán reakciónárius intézkedés. Én ezt oly otthonvédő intézkedésnek találom, melyre nézve példát Amerika nyújt. Már pedig t uraim, ha önök a szabadelvűséggel oly nagyra vannak, én nagyon megelégszem azzal a szabadelvűséggel és a szabadelvűség azon vívmányaival, melyeket Amerika köztársasága felmutat. (Helyeslés a szélső balon.)

Adjanak nekem oly államformát, oly intézményeket, oly törvényeket, oly szabadelvűségét, oly közgazdasági életet, mely Amerika Egyesült államainak köztársaságában van, és legyenek meggyőződve, még csak színét sem fogom kívánni a határozati javaslatomnak megfelelő intézkedésekből. Ajánlom határozati javaslatomat. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

V e r h o v a y zárbeszéde után elnök Hegedűs felszólalása után felteszi a kérdést: Elfogadja-e a ház a kérvényi bizottság javaslatát?

A ház többsége elfogadván azt, a többi javaslatra nem szavaztak.

Hirsch báró és az ő üzletei.

A Wimpffen-Hirsch ügyben a ministerel nőkhöz intézett s mult füzetünkben közölt interpellációra a január 16-ki képviselőházi ülésben adott válaszában Tisza Kálmán ministerelnök koholtnak nyilatkoztatta ki a berlini „Deutsches Tageblatt”-ban közölt levelet; minek folytán az interpellálónak és a háznak nem maradt más hátra mint a választ tudomásul venni.

Hogy azonban ez úgynek a képviselőházban ily módon történt elintézése után is sokan hitetlen Tamások maradtak, arra nézve álljon itt a „Westungarischer Grenzbote” január 18-ki számából a következő fejtegetés:

„Tisza válasza Istóczy interpellációjára épen úgy esett ki, amint előre megmondottuk, s amint nem is lehetett másképp várni. Avagy lehetett-e hinni azt, hogy Hirsch báró be fogja ismerni egy ily levél vételét? Lehetett-e hinni, hogy a külügyministerium oly sajnálatos eseményeket, mint a minöket az a levél leleplezett, a nyilvánosság elé vonszoltat, még akkor is, ha azok oly módon mentek volna is végbe, hogy hivatalosan arról tudomással bírnia kellett. A külügyminister tehát teljes nyugalommal állíthatta, hogy ő a legszigorúbb vizsgálatot indi-

totta volna meg, ha Wimpffen és Hirsch közt fennálló olyan összekötetetről (hivatalos) tudomással bírt volna, és Tisza ezen állítást ismételheti s hozzáteheti, hogy az általunk Ausztria-Magyarországban legelőször és egyedül közölt levél koholt. A mi okaink kényszerítő erővel a mellett szólnak, hogy a sokszor emlegetett levél, ha nem is szószerint úgy volt írva, amint közöltetett, de tényleg a valóságot tartalmazza. Különben miért hallgattak volna oly egyértelműséggel és következetességgel az összes zsidólapok, s különösen az oly jól értesült „világlapok”, a melyeknek a dolog mélyén fekvő eseményeknek legalább „nyomán” kellett lenniök, s a melyek különben minden „szenzáció”-t oly mohón felkapnak? Miért nem fordult gr. Wimpffen, a kinek Hirsch báró iránti különös „barátságáról” senki sem tud, végpillanatában valamely rokonához vagy mágnástársához? Vagy azt akarnák valakivel elhíttetni, hogy gr. Wimpffen a Parisban bírt rossz lakása miatt vette életét? Ezt állítani még Tisza se kísérlette meg az interpellációra adott válaszában, noha Wimpffennek Kálnokyhoz intézett s általa felolvasott levelében Wimpffen a „szerencsétlen házbérletéről” szól. S végül, miért késtek oly sokáig a hivatalos czáfolattal, a mi tán egészen el is maradt volna, ha Istóczy interpellációja közbe nem jön, míg máskor, hogy úgy mondjuk, minden „csiricsári” ügyben azonnal kéznél van a félhivatalos helyreigazítás.

Istóczy a választ tudomásul vette; de nem mulasztotta el aggályait kifejezni. Minket pedig a minister felelete nem tud arra a hitre téríteni, hogy Hirsch bárónak a kérdéses levélben említett vonatkozásai diplomacziánkhoz nem állottak fen. Magyarazza hát meg valaki nekünk máskép, elfogadható módon, Hirsch báró pénzügyi carriére-jét.

Így a „Westung. Grenzbote”. – Hogy miből áll Hirsch bárónak ez a pénzügyi carriéreje, arról a török sorsjegybirtokosoknak tönkrement ezrei s ezrei bővebb felvilágosítást nyújthatnak.

Hogy pedig minő életérdeke van Hirsch bárónak abban, hogy a Balkán-félszigeti vasutaknak a mi vasutainkkal való csatlakozása lehetetlenítessék vagy legalább késleltessék, arra nézve álljon itt a tényállásról következő, egy illetékes szakember részéről nyert s a „Függetlensége-ben is hozott információ:

A törökországi vasutak kiépítése tárgyában a török kormány és Hirsch báró közt 1872-ben létrejött egyezmény, az u. n. „Convention d' exploitation” szerint, a mely egyezmény állítólag csak nagymérvű vesztegetések árán jött létre, az építési vállalkozó Hirsch báró azon időponttól kezdve, a melyben a csatlakozás a szerbiai s közvetve az osztrák magyar vasutakkal egy bizonyos, az egyezményben meghatározott ponton tényleg létrejött, tartozik a török kormánynak minden kilométer vaspálya után éven kint 800!) franknyi járadékot fizetni, a mi évenként mintegy 15 millió frankot tesz ki. – Tény pedig az, hogy a keleti vasúti csatlakozásnak az osztrák-magyar monarchiára nézve oly főfontosságú ügye Hirsch báró nagy öröme már évek óta zátonyra került. – Így az információ.

Hogy a keleti vasúti csatlakozás megrekedt ügye és Hirsch báró közt okozatos összefüggés létezik, arra nézve szinte világót vet a magyar képviselőházban jan. 16-án adott interpellációs válasz után már negyed napra következett alábbi interpelláció az osztrák képviselőházban. Ezen interpellációról egyetlenegy budapesti lapban sem olvastunk semmit, s arról csak a drezdai „Deutsche Reform”-ból értesültünk; pedig Bécshez minden tekintetben közelebb van Budapest mint Drezda.

Ezen interpellációról a „D. Reform” január 24-ikén ezt írja:

„A „Wimpffen-Hirsch ügynek utójátékát képezi bizonyos tekintetben az osztrák képviselőházban múlt szombaton Dr. Brez és társai által előterjesztett következő interpelláció: 1.) Mik az okai a török vasutak szerződészerű kiépítése késleltetésének? 2.) Mely eszközöket szándékozik a kormány alkalmazni, hogy a berlini szerződés 10-dik és 38-dik cikkei s az azokból folyó egyezmények végre valósággá váljanak?”

Hogy mit felelt erre az interpellációra az osztrák kormány, vagy egyáltalán felelt-e ez ideig: nem tudjuk, mert az újságok erről is hallgatnak. No de talán via Drezda majd csak ezt is megtudjuk!

A zsidólapok hírei szerint Hirsch báró sajtóperbe akarja fogni a „Deutsches Tageblatt”-ot a kérdéses levél közzléseért. De bizony a per csak nem akar megindulni. Pedig a „Deutsches Tageblatt” újabban is kijelentette, hogy a levél tartalmáért párisi levelezője jótáll.

Hirsch bárónak alighanem alaposan bedolgozott ez a Wimpffen-féle história, mert a megkárosított török sorsjegybirtokosok bécsi ügyvivősege be akarja pörölni őt. Ezenkívül az interpelláció óta a keleti vasutak ügye úgy Ausztriában mint Németországon a lapokban behatóan tárgyalatik, sőt „Deutschland und die Orientbahnen” (Németország és a keleti vasutak) cím alatt Dehn Páltól Münchenben egy nagyobb mű jelent meg e napokban, a melyben Hirsch báró machinációi is ismertetve vannak. Az osztrák-magyar külügyi kormány pedig egy, a lapok által szinte a napokban hozott konstantinápolyi távsürgöny szerint letett minden oppozícióról a csatlakozási pont kérdésében, vagyis a monarchia diplomáciája nem jár t ö b b é Hirsch báró jár szalagján, és elfogadta a pristina csatlakozási pontot.

Így tehát a keleti vasutak csatlakozásának 12 év óta megrekedt volt ügye folyamatba jött, s mindez Istóczy interpellációja után már pár hét múlva!

A kecskeméti magyar védegyelet ünnepélye.

A kecskeméti magyar védegyeletnek múlt füzetünkben jelzett ünnepélye múlt hó 21-kén csakugyan megtartott, és pedig minden várakozást felülmúló eredménynyel. Alább közöljük kecskeméti levelezőnk tudósítását az érdekes ünnepély lefolyásáról.

Mielőtt azonban a tudósítás közlésébe belefognánk, egy körülményre t. elvbarátaink figyelmét különösen felhívjuk, s ez az, hogy daczára annak, mikép úgy a Kecskemétre lerándult képviselőknek mint ottani elvbarátainknak az ünnepély napján bőven kijutott a szónoklatokból: egyetlenegy szónok ki nem ejtette e szót „zsidó”. S mégis mindenki tudta, kikről és mikről van a szó

Ajánljuk ez expedienst ott, a hol, mint Kecskeméten is volt az eset, a helyzet kritikus, s a hol az elővigyázat legszigorúbb követelményeinek figyelmen kívül hagyása esetleg ügyünkre nézve messze kiható hátrányos következtetéseket vonhatott volna maga után.

Így azonban, a miként a kecskeméti ünnepély tényleg lefolyt, ez egy, minden tekintetben kifogástalan s az egész országra kiható nagy horderejű politikai demonstráció volt A Kecskeméten mozgásba jött hullámok becsapkodtak a képviselőház termébe is, és még jó ideig hullámszásban fogják ott tartani a kedélyeket.

Az ünnepély részletes leírása, említett eredeti tudósításunk szerint a következő:

A f o g a d t a t á s .

Január hó 21-ik napja ép vasárnapra esett. Kecskemét városa kétszeresen ünnepelt. Ünnepelte a vasárnapot és az érkező vendégeket. Mindenfelé csak az ünnepély képezte a beszéd tárgyát. Daczára annak, hogy 5000 példányban hordatott szét a városi kapitány egy „Figyelmeztetés”-t a lakosság közt, hogy óvakodjanak részt venni a tüntetésben, már 9 óra felé nagy tömegekben hullámszott a nép a vasúti induló házba vezető utczákon kifelé. A védegyelet tagjai a népkör helyiségében gyülekeztek össze, és saját lobogójuk alatt vonultak ki a pályaudvar mellett elterülő sétányra, hol Katona József koszorús költőnk szobra mellett, az itt elhelyezett tribün mellett foglaltak állást. A lobogó jelszava ez: „Egy mindnyájáért, mindnyája egyért!” A sétányon perczről-perczre növekedett a nép száma, úgy, hogy $\frac{1}{4}$ 10 órakor már beláthatlan sokaságú, valóságos néptenger vette körül az emelvényt. A bizottság úgy intézkedett, hogy a perronra csak az elfogadó bizottság mehessen be a zenekarral. Szorongó kebellet várta mindenki a vonat érkezését és a lelkesedést leírni lehetetlen, a mi akkor tört ki, mikor a vonat a pályaudvarba robogott.

Az első zenekar rázendítette a Rákóczy induló hatalmas akkordjait, mire a künt levő óriási néparadat egy egetverő éljenzéssel felelt. Az érkező képviselők: Istóczy Győző, Ónody Géza, Szalay Imre és Lázár Lajos a waggonból kiszállva, fogadtattak a bizottság által, élükön Kéry

Károly elnökkel. A bemutatások és kölcsönös üdvözlések után kivezetettek az érkezők a sétányon elhelyezett emelvényhez. Mikor kiléptek a vasúti induló házból, leírhatlan éljen-rivalgással üdvözölte az érkezőket a nép. A mintegy 100 lépésnyire levő Katona szoborhoz érve, Nagy Imre védegyleti titkár lépett az emelvényre és rövid, velős szavakkal üdvözölte az érkezőket, kik – úgymond – eljöttek a nép hívó szózatára, hogy osztozzanak örömében és tudják meg itt közöttünk mi fáj, és mit akarunk! Midőn közöttünk megjelenni szíveskedtek, ismételten felkérem nagyságtokat, fogadják el szíves vendégszeretetünk, és legyenek a mi szeretett vendégeink. A magyarok hatalmas istenét pedig arra kérjük, hogy tartsa meg nagyságtokat ügyünk szolgálatára az emberi kor legvégsőbb határáig, és árássa minden áldásait ez imádott kedves hazánkra! Ezen rövid üdvözlésre hatalmas éljenzés rázta meg a légűrt, melynek csillapultával Istóczy Győző képviselő úr lépett az emelvényre, megköszönte a szívélyes fogadtatást, és üdvözölte szép szavakkal a polgárságot. Eljöttek – úgymond – az önök hívó szózatára, hogy személyesen üdvözölhessük kecskeméti elvbarátainkat s hogy velük kezét szorítva szorosabbá tegyük azon kapcsot, mely elveinkben eddig is bennünket összekötött. Eljöttek, hogy a magasabb politikai körökkel szemben demonstráljunk a néppel az elvek és eszmék mellett, melyeket képviselünk, és a melynek diadalra jutásától tesszük függővé és reméljük hazánk és a magyar keresztény nép jólétét, boldogságát. Ismételten köszönöm úgy magam, mint képviselőtársaim és elvbarátaim nevében Kecskemét város lelkes polgárainak ezen szívélyes fogadtatásunkat, s ajánlom magunkat szíves barátságukba. Éljenek kecskeméti elvbarátaink!

E szónoki hévvel elmondott rövid beszédre ismét felharsant az éljenzés. Ezután elhelyezkedtek a vendégek és az elfogadó bizottság a rájuk váró fogatokon, és lassú menetben hajtattak a népkörbe. A merre a menet elvonult, ember ember hátán valóságos erdőt képezett. A nép mindenfelé szívélyesen üdvözölte az érkezőket. A népkörben dús terítékű magyaros és eléggé változatos éttárgyú villás reggeli várta az érkezőket.

A k ö z g y ű l é s .

Kéry Károly elnök a gyűlést megnyitván, ismételten bemutatja a vendégeket a gyűlés zajos éljenzése közöst, ezután felhívja titkárt, hogy adja elő jelentését a megállapított napirend szerint. Nagy Imre titkár jelenti a gyűlésnek, hogy a Budapesten történt megállapodás szerint Ónody Géza képviselő úr fogja előadni ügyünk történetét és országos szempontból fogja kijelenteni annak horderejét és nagy fontosságát, s csak azután fogja ő előadni titkári jelentését és a magyar védegylet rövid történetét, mivel a védegylet létrejövele és összeműködése az országos szempontokból megindított mozgalomnak képezi kifolyását.

Ónody Géza élénk éljenzés közepette felkelvén székéről, hosszabb beszédben fejtette ki azon mozgalom keletkezését és annak okát, melyet Istóczy Győző képviselő úr a keresztény társadalom érdekében a sajtóban és parlamentben megindított. Erős színekkel festi közgazdasági és társadalmi mizériáinkat és azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy addig sem függetlenségét, sem szabadságát nem lesz képes Magyarország kivívni, míg közgazdasági szilárd alapra nem helyezkedik, és meg nem tisztul amaz idegen kozmopolita irányzatot követő fajtól, mely ma idegen

érdekektől és saját furfangjától vezetettve dominál és kizsákmányol ipart, kereskedelmet és összezs társadalmunkat. Örömmel konstatálja, hogy a haza polgárai kezdik felismerni a baj valódi kútforrását, és tömörülnek mindegyre nagyobb számmal azon lobogó körül és azon elv mellett, melyet Istóczy Győző képvisel, és különösen nagy öröme szolgál – úgy mond, – hogy Kecskemét városa, e nagy alföldi magyar város osztja elveiket, és ily hatalmas tüntetéssel jelenti a nemzetnek, hogy az elveket magáévá tette s azért fog küzdeni teljes erejéből. Szavait így végzi: A mai naptól Kecskemét városát úgy tekintem, mint góczpontját a mozgalomnak; innen várjuk a jelszót, melyet a körülmények kedvezőbb alakulásakor egész Magyarország elfogad, s proklamálja azon elvet, hogy a jövő évi képviselőválasztásoknál csak olyan jelöltek választassanak képviselőkké, a kik az antisemita programot elfogadják. Majd egyetértésre és kitartásra buzdítja a védegyeleti tagokat és annak céljaira teljes sikert kíván. E gyönyörű, szép beszédet leírhatlan lelkesedés követte, minek csillapultáival Nagy Imre védegyeleti titkár adta elő jelentését az egylet kezdetétől a mai napig. Erre következett az egylet ideiglenes tisztviselőinek és választmányának megválasztása. Ezután Nagy Imre indítványára megválasztottak leírhatlan lelkesedéssel tiszteletbeli elnökké: Istóczy Győző, tiszteletbeli választmányi tagokká: Ónody Géza, Szalay Imre és Lázár Lajos képviselő urak. Istóczy és Ónody képviselő úr meleg szavakkal köszönték meg a kitüntetést társaik nevében is és ígérték, hogy a védegyelet ügyeit iparkodnak előmozdítani. Ezután a gyűlés nagy lelkesedéssel éltetvén a vendégeket, szétoszlott.

D í s z e b é d .

Délután két óraker Beretvás szállóban levő „Gazdakör”-ben dús terikű asztal mellé ültek a vendégek. A hangulat a lehető legjobb és legvidámabb volt. Maguk a vendégek nem hitték, hogy oly nagyszerűen sikerüljön az első lépés. A rendezőség arczárói sugárzó öröm is azt mutatta, hogy az eredménnyel tökéletesen meg van elégedve. Balog Andris első zenekarának zamatos nótái mellett egész lelkesedés fogta el a díszes csoportot. A kedélyes felkészöntők hosszú sora fűszerezte az ebédet.

F á k l y á s - z e n e .

Már este felé sűrű csoportokban hullámozott a nép minden neme a Beretvás szálloda körül és a piac téren, hogy részt vegyen a nagyfontosságú ünnepély egyik főbb pontját képező fáklyás tiszteletgömbben. A gyülekező hely a ref. egyház bazár épülete előtti tér volt. Itt osztották ki a fáklyát pont 6 óraker. A banda rázendítette az antisemita indulót, melyre egy hatalmas éljen rázkódtatá meg a levegőt. E percztől kezdve tödült a nép a gyülekezési helyre, hol már ekkor amúgy is együtt volt 10-15 ezernyi néptömeg. A fáklyák meggyújtattak és a menet lassú lépésben megindult a Beretvás szálloda felé keresztül a piacon. Elöl-hátul 2-2 szuronyos rendőr haladt, hogy az esetleges rendzavaró berenczeket figyelmeztesse. A piacon levő zsidó kereskedők már este felé mind bezárták üzleteiket, és pénzért sem lehetett volna az utcán zsidót látni. – Impozáns látvány volt az a tengeri néptömeg 150 fáklya fényjénél, amint példás rendben végig hömpölygött a téres piacon és a körösi utcán, riadó lelkesedéssel éltetve a vendégeket és a hazát. A menet a Beretvás szálloda elé érve megállapodott. A vendégek megjelentek az

erkélyen, s némán, hajlással üdvözölték a megjelent és lelkesedve éljenző óriási néptömeget. Az éljenzés, taps és üdvívalgás csak akkor szűnt meg, mikor Nagy Imre, a védegyelet titkára megjelent az emelvényen és szót kért. Egy pillanat alatt csend váltotta fel az előbbeni egetverő örömjajt, s egy, a szív mélyéből jövő, szívhez szóló, veséig nyomuló, megdönthetetlen érvekkel támogatott remek szónoklattal üdvözlé a védegyelet nevében a szeretett, kedves vendégeket. Ez üdvözlésre első sorban Istóczy Győző képviselő úr válaszolt, rövid, velős szónoklattal, melyben megköszönte ama nem várt és nem remélt nagyszerű kitüntetések és szívélyes vendéglátást, melyben Kecskemét részesítette. Majd a védegyeletbeni tömörülésre hívta fel a lakosságot. Utánna Ónody Géza beszélt az ő szokása szerint finom eleganciával és szónoki hévvel. Ismételtén kijelentette, hogy e mai napon végbe ment nagy fontosságú politikai akció Kecskemét város polgársága által sankciónálta azt, hogy elvüket helyeslik és azt követik, s az oly hatást fog gyakorolni a haza összes valódi független polgáira, hogy hiszi, miként a legközelebbi választások ha nem is teljes győzelmet még, de szép sikert fog eredményezni elveinket illetőleg. Ezután a polgárság jó emlékébe ajánlja magát. Végre Szalay Imre beszélt a néphez, igen kedvesen fogadott és általánosan jó hatást keltett népies nyelven. A kövér és sovány libákról s különösen a nyeletlen fejszékről mondott elmés ötletei nagy derűtséget és igen jó benyomást tettek a népre. Legutolján ismét Nagy Imre lépett az emelvényre és rövid beszédet intézett a néphez, melyben míg egy részről megköszönte ezen roppant mérvű részvétet és megjelenést, melylyel az ünnepélyt ily impozánssá tették, addig tapintatosan felkérte a polgárságot és ifjúságot a fáklyák eloltására és lehető legegységesebb rendbeni szétoszlásra. Egy egetverő hatalmas éljen dördült el, és egy percz alatt sötét lett a táj, s a polgárság hazafias dalok éneklése mellett a legnagyobb csendben és rendben szétoszlott.

B a n k e t t , t á n c z v i g a l o m .

A fáklyás menet után egy bizottság ment a vendégekért a Beretváshoz, s annak kíséretében jelentek meg a vendégek a banketten, hol már ekkor minden zuga a népkörnek zsúfolva volt közönséggel. Ott volt a polgárság színe java nagy számmal. A vendégek közül Szalay és Ónody Nagy Imre kalauzolása mellett eltekintettek a színházba, a hol a közönség részéről nyílt jelenet közben tüntetőleg fogadtattak. A tánczterem is zsúfolva volt szebbnél-szebb polgári közönséggel, és ifjú tűzzel, lelkesedéssel tánczolták az Istóczy, Verhovay csárdásokat. Vacsora alatt Dobszky Mihály és Cs. Kovács Sándor mondottak felköszöntőket, majd Istóczy képviselő úr emelt poharat és szép szónoklattal emlékezett meg a mai nap fontosságáról.

Éjfélkor adta elő magát egy szép és feledhetlen emlékü jelenet. Éjfél utött! A tánczteremben megszűnt a zene és tódult be a terméket szorongásig megtöltött népség azon terembe, hol a vendégek voltak. Ember ember hátán volt. Ekkor felemelkedett székéről Istóczy képviselő úr és a megindulás hangján vett búcsút a közönségtől, mely között oíy kellemesen folytak az órák. Feledhetlennek monda azon napot és azon emlékeket, melyek őket Kecskeméthez kötik. Először van, úgymond, e város falai között, de ez az első találkozás meggyőzte őt tényleg azon magyaros és közmondásos vendégszeretetről, melyet Kecskemétet illető-

leg eddig csak úgy hallott. Kéri a polgárokat, hogy tartsák meg őket jó emlékezetükben, mint ők a hogy nem feledik Kecskemétet és annak derék polgárait soha. E szívélyes búcsúhangokra Nagy Imre felelt könyező szemekkel és megindulással. A csillag is akkor hull le, mikor legfényesebben ragyog, – úgymond, – a mi örömünk is akkor szakad meg, mikor már a tetőpontra hágott! De vigasztalódjunk, majd eljön az idő nemsokára, hogy ismét találkozunk e helyen; addig is zárjuk szívünkbe egymás szeretetét, rokonszenvét, s ne feledjük soha, hogy testvérek, elvbarátok lettünk. Vezérelje önöket az ég minden útaikon, s vezérelje mielőbb ölelő és szerető elvtársi karjaink közé, s vezesse ügyünket a diadal kapujához. Ha majd megharsannak trombitáink az alkotmányos küzdelemre, omljanak le előtte az ellenség tákolt sorai, mint egykor ledőltek Jericho falai, és e győzelemből kerüljön ki a mi zászlónk, jelképéül az igazság és jog győzelmének; s legyen az a nap a boldog hazában élő megelégedett népnek örömnapja, mint a milyen örömnap volt a mi mai napunk. Isten önökkel a viszontlátásra, s ne feledjék, hogy mi is élünk, s hogy éljenek önök és velünk együtt a haza: szívem mélyéből, igaz lelkemből kívánom. – Ezután szívélyes kézzorítások és üdvözlések után nyugalomra tértek.

Reggel a hat órai vonathoz egy 25 tagú bizottság kísérte ki a vendégeket, hogy a pályaudvarban még egyszer kezet szorítsanak, és egy istenhozzádat mondhassanak a lelkes közkatonák a bátor és dicső vezéreknék.

Ez képezi hü és főbb vonásokban leírását a kecskeméti ünnepélynek, mely, minő nagyfontosságú politikai akció, meg fogja teremni gyümölcsseit. Az óta a védegylet ügye nagyszerűen áll, bár ellenei hatalmasan dolgoznak; azonban minden aknamunkájok hajótörést szenved a vezetők leleményességén, bátorságán és erős, szilárd összetartásán. A szomszéd városokban is megindultak a hasonczélú mozgalmak, és a haza több pontjairól érkeznek tudakozó és tanácskérő levelek, melyek ily egyletek alakítását tűzték ki feladatul.

Csak előre Kecskemét után!

Kecskeméti.

Levelezőlap.

B. Gy. P. úrnak. K. K–s. A cikket már vagy 10 napja átadtuk kívánsága szerint; eddig azonban közölve nem lett. Jó lesz, ha közvetlenül fordul az illető lap főszerkesztőjéhez.

†**R– úrnak.** A „Jüdische Augengläser” című munka eddig ismeretlen volt előttünk. Nagy köszönettel vesszük szíves ajánlatát. A küldemény csak a szerkesztőség címe alatt küldendő.

